

Integrace dětí s poruchou autistického spektra do běžného života

Martina Hubáčková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Hubáčková**
Osobní číslo: **H11064**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně sociální pracovník**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Integrace dětí s poruchou autistického spektra do běžného života**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti integrace dětí s poruchou autistického spektra.

Příprava metodiky a výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů (s cílem zjistit míru a kvalitu integrace dětí s poruchou autistického spektra).

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DE CLERQ, Hilde. Mami, je to člověk, nebo zvíře? Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-235-5.

GILLBERG, Christopher. Autismus – zdravotní a výchovné aspekty. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-498-4.

PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

RICHMAN, Shira. Výchova dětí s autismem. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-102-6.

THOROVÁ, Kateřina. Poruchy autistického spektra. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

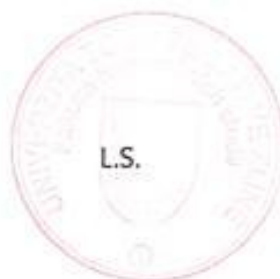
Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. Martina Cichá, Ph.D.
Ústav zdravotnických věd

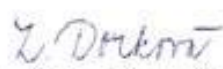
Datum zadání bakalářské práce: 15. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 23. května 2014

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.2.2014

Kubíčková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uděje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá integrací dětí s poruchou autistického spektra do běžné společnosti. Teoretická část je zaměřena na popis jednotlivých poruch autistického spektra, na péči o děti s poruchou autistického spektra a na integraci dětí s poruchou autistického spektra. Praktická část je tvořena kvalitativním výzkumem, který je realizován polostrukturovanými rozhovory s rodiči, s jejich dětmi s poruchou autistického spektra a s vedoucími zájmových kroužků. Cílem bakalářské práce je posoudit kvalitu integrace dětí s poruchou autistického spektra ve volnočasových aktivitách z pohledu rodičů a vedoucích zájmových kroužků. V závěru práce interpretuje výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: poruchy autistického spektra, integrace, dítě, volnočasové aktivity

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the integration of the children with autism spectrum disorder to our society. The theoretical part is focused on description of each autism spectrum disorders, then on the work with the children with autism spectrum disorders and their integration. The practical part consists of the qualitative research which is realized by semi structured interviews with the parents, their children and the leaders of the hobby groups. The goal of this bachelor thesis is to evaluate the quality of the integration of the children with autism spectrum disorder to the leisure time activities from the point of view of their parents and the hobby groups' leaders. At the end of this work I interpret the results of my research.

Keywords: autism spectrum disorders, integration, children, leisure activities

Touto cestou bych ráda poděkovala paní doc. Mgr. Martině Ciché, Ph.D. za ochotu, trpělivost, odbornou pomoc a cenné rady při vypracovávání této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala lidem, kteří mi poskytli rozhovory a díky kterým jsem mohla realizovat praktickou část této práce. Velké díky patří i mé rodině za podporu při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Lékaři předepisují léky, o nichž toho málo vědí – proti nemocím, o nichž vědí ještě míň – lidem, o jejichž stavu nevědí vůbec nic.“

Voltaire

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OBECNÝ POPIS PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS)	13
1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ PAS	13
1.2 PROJEVY A CHOVÁNÍ PAS	14
1.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH PAS	15
1.3.1 Dětský autismus	16
1.3.2 Atypický autismus.....	17
1.3.3 Aspergerův syndrom	17
1.3.4 Dezintegrační porucha	18
1.3.5 Rettův syndrom	19
2 PÉČE O DĚTI S PAS.....	21
2.1 ZDRAVOTNÍ PÉČE	21
2.2 SOCIÁLNÍ PÉČE	23
2.3 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ PROBLEMATIKU AUTISMU	26
3 INTEGRACE DĚTÍ S PAS	28
3.1 ŠKOLSKÁ ZŘÍZENÍ – MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY	30
3.1.1 Vzdělávání žáků s PAS	30
3.1.2 Asistent pedagoga	31
3.1.3 Osobní asistence.....	32
3.1.4 Program TEACCH.....	32
3.2 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY.....	33
3.2.1 Strukturovaná hra	33
3.2.2 Zájmové kroužky, Tábory	34
3.3 ŠÍŘENÍ MEZI VEŘEJNOSTÍ O PROBLEMATICE PAS.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	37
4.1 CÍLE VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	37
4.2 METODY VÝZKUMU.....	37
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	38
4.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	38
4.4 SEZNAM POLOŽENÝCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	40
4.5 SEZNAM ZKOUMANÝCH OBLASTÍ.....	41
4.6 MÍSTO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	41
4.7 PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	41
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A INTERPRETACE DAT	43
5.1 ANALÝZA ROZHOVORŮ DLE KATEGORIÍ OTÁZEK.....	43
5.2 DISKUZE.....	48
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	51
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	53

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	55
SEZNAM TABULEK.....	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Když jsem před třemi lety nastupovala na vysokou školu studovat Zdravotně sociální práci, pojem autismus jsem maximálně četla v nadpisu pro mě nezáživného článku na internetu. Život mi změnila hned má první praxe, když jsem se prvně setkala s člověkem, který trpěl, tehdy pro mě neznámou, poruchou s názvem dětský autismus.

V rukou držíte bakalářskou práci, která se zabývá integrací dětí s poruchou autistického spektra do běžného života. Práce se specifikuje na volnočasové aktivity dětí s poruchou autistického spektra a jejich volný čas. K výběru daného tématu jsem se rozhodla z několika důvodů. Prvním a klíčovým bylo, že jsem se začala o lidi s autismem hodně zajímat, protože mě až fascinovaly jejich projevy. Dalším z důvodů bylo, že jsem se na svých praxích hodně setkávala s autistickými dětmi s různými přidruženými tělesnými či psychickými vadami. Do té doby jsem i já byla jednou z mnoha, která se na autistické dítě dívala jako na nevychované dítě, které nedokáže jeho matka uklidnit.

Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila dané téma je i skutečnost, že jsem během 3 let absolvovala několik praxí, kde jsem se s autisty setkávala. V posledním roce studia jsem byla na měsíční praxi v Základní škole praktické a Základní škole speciální ve Zlíně a 14 dnů jsem měla praxi v autistické škole. Po dobu mé 14 denní praxe v autistické škole v Brně jsem ve svém volném čase měla možnost trávit čas v zájmových kroužcích určených dětem s PAS.

Tato bakalářská práce je členěna do šesti kapitol. První část mé práce je založena na teorii, která je členěna do tří okruhů. Na začátku práce jsem se zaměřila na historii autismu, na projevy a charakteristiku jednotlivých diagnóz, které řadíme mezi poruchy autistického spektra. Na to navazují popisem zdravotní a sociální péče o jedince s poruchou autistického spektra. Dále zmiňuji dvě organizace, které se primárně zaměřují na jedince s autismem. Vybrala jsem si dvě určité organizace, se kterými mám zkušenosti. V poslední části popisují integraci do školského zařízení, potřebu strukturovaného učení, asistenta pedagoga a osobní asistence. Zaměřila jsem se na potřebu volnočasové aktivity a v neposledním i na informovanost laické i odborné společnosti.

Praktická část je členěna taktéž na tři kapitoly. V první části nastiňuji přípravu výzkumu, definuji cíl výzkumu a popisují dílčí otázky. Dále se zaměřuji na charakteristiku výzkumného vzorku, na přípravu realizovaného výzkumu, seznam otázek, které jsem pokládala respondentům a seznam oblastí, na které jsem se zaměřila při vyhodnocování rozhovorů.

Ve druhé kapitole popisují výsledky realizovaného výzkumu. Poslední kapitolu jsem nazvala doporučení pro praxi. Proto je mým přáním, aby výsledky tohoto výzkumu byly prospěšné především pro rodiny s autistickými dětmi a odborníky, kteří by se zamysleli, zda dělají pro děti s autismem to, co je v jejich kompetencích a silách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÝ POPIS PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS)

Tato kapitola se zabývá problematikou poruch autistického spektra. Zmiňuje historii od 19. století, projevy chování a popisuje jednotlivé oblasti poruchy autistického spektra v projevech, chování a diagnostice.

Poruchy autistického spektra (dále jen PAS) jsou diagnostikovány i jako pervazivní vývojové poruchy, mezi které řadíme dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, Rettův syndrom a mnoho jiných vrozených poruch mozkových funkcí. Pervazivní vývojové poruchy způsobují výrazné obtíže v mentálním vývoji dítěte. Tato porucha převážně narušuje oblast komunikace, sociální interakce a představivosti. Dítě nemůže porozumět tomu, co vidí a slyší. U dětí s poruchou autistického spektra se tak setkáváme s různou řečovou vybaveností, s různými intelektovými schopnostmi a různým stupněm zájmu o sociální kontakt. Každé dítě má jiné projevy a v jiné míře postiženy mozkové funkce, z čehož vyplývá, že je svým chováním jedinečné (Thorová, 2006, s. 31).

1.1 Historický vývoj PAS

Již v roce 1908 speciální pedagog Theodore Heller popsal syndrom dětské dezintegrační poruchy, který nazval *dementia infantilis*, později také nazýváno Hellerův syndrom či dezintegrační psychóza (Thorová, 2006, s. 193 - 194).

Pojem autismus byl již v roce 1911 použit švýcarským psychiatrem E. Bleulerem, který tímto pojmem nazval jeden ze symptomů pozorovaný u schizofrenních pacientů. Specifikoval tím zvláštní druh myšlení, které spočívá v ponoření se do vlastního světa snů a fantazií (Thorová, 2006, s. 34).

Klíčovým rokem se stal rok 1943, kdy vyšel článek „Autistic Disturbances of Affective Contact“ amerického psychiatra rakouského původu Leo Kanner v časopise *Nervous Child*. Kanner ve svém článku zveřejnil výsledky svého dlouholetého pozorování 11 dětí, které ve svém chování vykazovaly množství společenských znaků, ale nesplňovaly diagnostická kritéria, které byly žádané do kategorie psychických onemocnění. Autistické děti Kanner popisoval jako extrémně osamělé a uzavřené (Thorová, 2006, s. 36).

O rok později, v roce 1944 popsal vídeňský pediatr Hans Asperger v článku „Autistische Psychopathen in Kindersalter“ syndrom s podobnými příznaky. Asperger vycházel

z výsledků své disertační práce, ve které se věnoval studiu chování čtyř chlapců, kde se zaměřil na specifickou psychopatologii sociální interakce, řeči a myšlení. Popisoval potíže s chováním, zvláštnosti v komunikaci, vysokou míru intelektu a motorickou neopatrnost. Hans Asperger se věnoval dětem, které mají mírnější formu autismu, zatímco Kanner popisoval děti s těžší formou autismu (Thorová, 2006, s. 36).

Kanner a Asperger společně popisovali děti s neobvyklými behaviorálními charakteristikami. Oba zjistili, že se jedná o poruchu ve vývoji řeči. Kanner a Asperger poskytli klinický popis, diagnostickou analýzu a předpovědi pro budoucí vývoj, který byl neuvěřitelně přesný v závislosti na tom, co víme o autismu dnes. Kanner a Asperger společně zaznamenali, že se autismus častěji diagnostikuje u chlapců (Haney, 2013, s. 7).

Rakouský dětský neurolog Andreas Rett popsal v roce 1966 dívky a ženy s obdobnými projevy. Název Rettův syndrom se mezi veřejností začal šířit až v roce 1983 (Thorová, 2006, s. 211).

V roce 1981 prvně použila pojem Aspergerův syndrom britská lékařka Lorna Wingová, která se zasloužila o rozšíření poznatků z psychopatologie poruch autistického spektra (Thorová, 2006, s. 37).

Průkopnicí poruch autistického spektra se v České republice stala pedopsychoiatrička MUDr. Růžena Nesnídalová, která v roce 1960 publikovala článek k dané problematice v časopise Československá psychiatrie. O pár let později vydala knihu Extrémní osamělost. V roce 1992 vznikl klub Autistik, který propojil Českou republiku se zahraniční spoluprací v této problematice. V roce 2000 vznikla Asociace pomáhající lidem s autismem APLA, která v současnosti provádí komplexní služby na profesionální úrovni (Bazalová, 2011, s. 19 – 20).

1.2 Projevy a chování PAS

Narušena je především oblast komunikace, sociální integrace a představitosti (např. dítě neprojevuje potřebu objetí či verbální projev dítěte připomíná pedantský slovník)

- Komunikace

Postižení komunikace je u poruch autistického spektra velmi různorodé. Už úroveň projevu by měla rodiče upozornit, že něco není v pořádku. Komunikace je velmi důležitá, proto najít vhodný způsob komunikace, je pri-

márním cílem. U některých dětí řeč úplně vymizí, některé mohou mluvit dobře. Děti s Aspergerovým syndromem či děti s vysoce funkčním autismem mohou dobře mluvit, ale nerozumí sarkasmu, ironii či vtipu. Slovní zásoba je rozvinuta, ale nerozumí tomu, co říkají. Slovní spojení používají tak, jak už je někdy zaslechly. Narušeny jsou projevy nonverbální komunikace, proto děti nevyhledávají oční kontakt (Bazalová, 2011, s. 40 – 44).

- Sociální interakce

Sociální chování a formování sociálních vztahů nazýváme sociální interakcí. Děti s PAS nedokážou navazovat žádný vztah ke svým rodičům ani ostatním lidem. Neumí číst z očí, nechápou gesta a mimiku, nedokáží porozumět tomu, co cítíme, na co myslíme, jaké máme přání. Děti nemají potřebu se podělit se starostí ani s radostí. Nevyhledávají vztahy s lidmi a chovají se k nim jako k předmětům. Z důvodu problému s komunikací vyplývá i problém se sociální interakcí. Děti musíme učit jak se chovat ve společnosti, ale také proč se tak mají chovat (Bazalová, 2011, s. 45 – 46).

- Představitost

Představitost úzce souvisí se stereotypním chováním. Narušení představitosti a neschopnosti předvídat situace způsobuje nevole k různým změnám, proto dětem s PAS vyhovuje stálý řád a přesný denní harmonogram. Stereotypní chování se mění vzhledem k věku i vývojové úrovni dítěte individuálně. Nedostatečná schopnost imitace a symbolického myšlení velmi omezuje dítě v rozvoji hry a učení. Podle symptomatiky se vyskytují různé zájmy - jízdničky, telefonní seznamy, číselné osy (Bazalová, 2011, s. 49 – 50).

1.3 Popis jednotlivých PAS

Tato kapitola podrobněji popisuje jednotlivé syndromy, které řadíme mezi poruchy autistického spektra. Zaměřuje se na projevy jednotlivých syndromů.

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí je řadíme mezi poruchy psychického vývoje F84 Pervazivní vývojové poruchy.

Tabulka 1: Klasifikační systém poruchy psychického vývoje F84 Pervazivní vývojové poruchy

MKN – 10 (z roku 1992)	
F84,0	Dětský autismus
F84,1	Atypický autismus
F84,2	Rettův syndrom
F84,3	Jiná desintegrační porucha v dětství
F84,4	Hyperaktivní porucha s mentální retardací a stereotypními pohyby
F84,5	Aspergerův syndrom
F84,8	Jiné pervazivní vývojové poruchy
F84,9	Pervazivní vývojová porucha nespecifická

Zdroj: Mezinárodní klasifikace nemocí

1.3.1 Dětský autismus

Dětský autismus je jednou z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje. Je vrozenou poruchou některých mozkových funkcí. Závažnost poruchy je různorodá. Diagnostika se provádí dle stanovené triády (komunikace, sociální integrace a představivosti) a problémy se vyskytují ve všech těchto oblastech. Včetně této narušené triády se objevuje i naprosto odlišné chování (Thorová, 2006, s. 177).

Z diagnostického hlediska se dětský autismus objevuje už před 3. rokem života. Vždy narušuje sociální interakci, jako jsou nedostačující odpovědi na emoce, nepřizpůsobivé chování na veřejnosti, špatné používání sociálních signálů či neadekvátní emoční a komunikační chování. Podobně je narušena i oblast komunikace. Zcela chybí emoční reakce na přátelství a vyskytují se nedostatečná gestikulace a snížená přizpůsobivost jazykového vyjadřování. Charakteristické je také opakující se stereotypní chování, které se projevuje rutinním chováním v každodenním životě (stereotypní zájem o čísla, data, jízdní řády). Úplný odpor mají ke zcela běžným každodenním činnostem jako je např. přemístění dekorace v bytě (Mezinárodní klasifikace nemocí, 2000, s. 238 - 239).

U dětského autismu se vyskytuje i mnoho nespecifických poruch jako jsou fobie, poruchy příjmy potravy, poruchy spánku, agrese či sebepoškozování. Dětem chybí iniciativa a tvořivost, mají problémy při rozhodování (Mezinárodní klasifikace nemocí, 2000, s. 239).

1.3.2 Atypický autismus

Atypický autismus má i jiné odborné názvy, kterými jsou dětská psychóza či mentální postižení s autistickými rysy. Proto se diagnóza atypický autismus stanovuje i tehdy, je-li k projevům autistického chování ještě přidružena těžká nebo hluboká mentální retardace (Bazalová, 2011, s. 71).

Diagnóza atypický autismus se používá, jestliže porucha nesplňuje kritéria pro dětský autismus. Pokud nejsou naplněna všechna 3 kritéria dětského autismu nebo je opožděný nástup po 3. roce života, diagnostikujeme atypický autismus (Hrdlička, Komárek, 2004, s. 48).

Dle Thorové (2006, s. 183) se atypický autismus diagnostikuje v těchto případech:

1. První příznaky autismu byly zaznamenány až po třetím roce života. Tato situace je vzácná, ale vzhledem k různorodým příčinám vzniku autismu není nemožná.
2. Abnormální vývoj je zaznamenán ve třech oblastech diagnostické triády, avšak způsob vyjádření, závažnost a frekvence symptomů nenaplnuje diagnostická kritéria.
3. Není naplněna diagnostická triáda (jedna oblast z triády není výrazně narušena). Může se stát, že nejsou narušeny i dvě oblasti z triády.
4. Autistické myšlení se přidružuje k těžké nebo hluboké mentální retardaci, i tak ale můžeme pozorovat jednoznačné symptomy typické pro autismus.

Typickými příznaky jsou potíže s navazováním kontaktů a přecitlivělost na specifické vnější podněty. Sociální dovednosti nejsou tak narušeny jako u dětského autismu.

1.3.3 Aspergerův syndrom

V současnosti se Aspergerův syndrom (dále jen AS) považuje za samostatnou ontologickou jednotku, ale tvrdit, že AS je lehčí forma autismu je mnohem jednodušší. AS má své problémy i specifika, které jsou odlišné od PAS. Intelekt u lidí s AS má vliv na úroveň

dosaženého vzdělání a samoobslužných dovedností, ale není zaručeno plné samostatnosti v životě. Někteří lidé s AS nemají výrazné problémy s chováním. Pomocí různých nácviků a individuálního přístupu mohou zvládnout běžnou základní školu. Když si správně zvolí životního partnera a povolání, mohou vést běžný život. Existují ale i děti, které se už v mateřské škole bez osobního asistenta neobejdou. Pro některé je výhodnější navštěvovat speciální školu. Po ukončení speciální školy si nejsou schopny najít práci a navázat partnerský vztah, proto žijí doma s rodiči a nepracují (Thorová, 2006, s. 185).

Uvádí se, že děti s Aspergerovým syndromem jsou ve škole izolované. Jsou úspěšné v rozpoznání řeči těla a je pro ně charakteristické, že pronášejí pravdivé nebo přiléhavé výroky, které ostatní přivádějí do rozpaků či je dokonce urazí. Lidé s Aspergerovým syndromem se intenzivně věnují jednomu vyhrazenému zájmu (např. dopravním prostředkům, jízdám v řadách, zvířatům), ale tento jejich zájem netrvá celoživotně. Ovšem v době největšího zájmu o danou věc jsou děti zcela pohlceny problematikou a ve svém volném čase nehovoří o ničem jiném. Dále si děti neuvědomují přísloví a průpovědky. Metaforu chápou doslovně. Další charakteristikou je pro ně pečlivá řeč, která vede až k pedantské posedlosti. Mnohdy se děti jeví jako chodící encyklopedie (Attwood, s. 20 – 21).

Lorna Wingová na základě svého zjištění vymezila základní klinické příznaky Aspergerova syndromu. Těmi jsou:

- nedostatek empatie,
- jednoduchost a jednostrannost interakce,
- omezená až neexistující schopnost navázat a udržet si přátelství,
- pedantsky přesná a jednotvárná řeč,
- nedostatečná neverbální komunikace,
- hluboký zájem o předměty nebo specifické jevy,
- nepřirozené pozice, nemotornost (Attwood, 2005, s.20 – 21).

1.3.4 Dezintegrační porucha

Nástup dezintegrační poruchy nastává z neznámé příčiny ústupu doposud nabytých schopností. Udává se, že porucha se objevuje mezi druhým a desátým rokem života (nejčastěji mezi třetím a čtvrtým rokem života). Zhoršení stavu může být buď náhlé, nebo může trvat i několik měsíců. Zhoršení dítěte v komunikačních a sociálních dovednostech je typické

pro autismus, často nastupuje i autistické chování. Dezintegrační porucha se od dětského autismu liší nástupem prvních příznaků, které se u dezintegrační poruchy objevují později a ztráta dovedností je výraznější. Příčina vzniku poruchy je neznámá a je relativně vzácná.

Mezi příznaky dezintegrační poruchy řadíme:

- nástup emoční lability,
- záchvaty vzteku,
- potíže se spánkem,
- agresi,
- úzkost,
- dráždivost,
- hyperaktivitu,
- dyskoordinaci komplexních pohybů a neobratnou chůzi,
- abnormální reakce na sluchové podněty.

Dezintegrační porucha má horší vliv na vývoj dítěte. Děti jsou méně adaptability schopné, mívají těžší typ mentální retardace, jsou více sociálně odtahované a ve velkém procentu se u nich vyskytuje epilepsie (Thorová, 2006. s. 194 – 196).

1.3.5 Rettův syndrom

Rettův syndrom je těžké neurologické postižení, které má dopad na somatické, motorické a psychické funkce. Mutace genu, který způsobuje tento syndrom, má mnoho podob. Rettův syndrom se vyskytuje pouze u děvčat. Mutace genu způsobuje natolik těžkou nemoc mozku, že plod či novorozenec mužského pohlaví nepřežijí. Symptomatika je různorodá, zahrnuje lehké i velmi těžké varianty. Jedním z nejvýraznějších symptomů je malý rozsah pozornosti. Oblast motoriky zaznamenává různou míru ztráty úchopových schopností rukou a velmi často ji doprovází závažná porucha hybnosti. První symptomy se objevují již mezi 6 – 18 měsícem života, kdy se zpomaluje motorický vývoj, dítě neseďí, nechodí, zhoršuje se oční kontakt. Mezi 1. – 4. rokem života mizí slova, které se dítě naučilo a zhoršuje se verbální projev. Dívky ztrácejí úchopovou schopnost rukou, objevují se výrazné výkyvy nálad, zhoršuje se chůze i dýchání. Udává se, že v 80 % je s Rettovým syndromem spojena epilepsie, která je způsobena pravděpodobně malým obvodem hlavy (Thorová, 2006, s. 212 – 214).

2 PÉČE O DĚTI S PAS

Tato kapitola je zaměřena na péči o děti s PAS. Je zde popsána zdravotní a sociální péče. Kapitola se zaměřuje i na organizace v České republice, které se specifikuji na lidi s PAS.

Nedostatečná znalost problematiky autismu mezi laickou i odbornou veřejností způsobuje nesprávný přístup k autistickým dětem. Autismus byl a mnohdy ještě je vnímán jako nemoc (Vítková, 2004, s. 343).

2.1 Zdravotní péče

Dle Vokurky (2009, s. 1139) *zdravotní péče primární – nezbytná základní zdravotní péče, dostupná zpravidla všem a metodami, jež jsou praktické, vědecky podložené a společensky přijatelné.*

Zdravotní péče sekundární – jedná se ambulantní a nemocniční specializovanou péči poskytovanou ve zdravotnických zařízeních (Vokurka, 2009, s. 1139).

Zdravotní péče terciální – jde o péči poskytovanou ve vysoce specializovaných zdravotnických zařízeních vysoce specializovanými pracovníky (Vokurka, 2009, s. 1139).

Farmakoterapie

U PAS byla studována celá řada psychofarmak, ale nebyla nalezena žádná farmakologická léčba. Psychofarmaka jsou tedy doplňková intervence pro ovlivňování některých problémových symptomů. Mnoho lidí s PAS farmakoterapii vůbec nevyžaduje. Důvodem pro nasazení je obvykle těžce narušené chování. Jedná se tedy o symptomatickou léčbu, kde je nutno hodnotit prospěch a rizika zavedené medikace. S odstupem času je vhodné zhodnotit, zda je nutno pokračovat v medikaci, nebo zda je stav dlouhodobě stabilizován. Nasazení léčby je velmi spjato s psychologickými problémy. Mnohdy rodiče dětí s PAS mají nereálné představy o medikaci, či naopak medikaci odmítají jako škodlivou. Řada rodičů se také upíná k nevyzkoušeným metodám, jako jsou různé diety, terapie pevného objetí či metoda facilitované komunikace (jejichž účinky nikdy nebyly ověřeny). Psychofarmakologicky lze léčit narušené chování a poruchy spánku sdružené s autismem (Hrdlička, 2004, s. 155 – 156).

Účinná intervence

- Neuroleptika ovlivňují agresivitu, sebepoškozování, hyperkinetický syndrom a impulzivitu. Největší zkušenosti jsou s haloperidolem a pimozidem, která patří mezi klasická neuroleptika. Nejlépe prozkoumaný je však resperidon. Sedativní neuroleptika ovlivňovala neklid s agresivitou a sebepoškozováním. Používání sedativních neuroleptik je problematické, protože snižují již tak malý kognitivní výkon (Hrdlička, 2004, s. 156 – 157).
- Antidepresiva ovlivňují především rituály, sebepoškozování nebo depresivní náladu. Účinná jsou pouze antidepresiva se serotoninergním účinkem (Hrdlička, 2004, s. 158).
- Psychostimulancia ovlivňují u dětí s PAS patologickou hyperaktivitu (Hrdlička, 2004, s. 159).
- Thymostabilizéry - především u lithia byly popsány příznivé výsledky u pacientů s výkyvy symptomatiky a podobnými výkyvy jako u bipolární poruchy (Hrdlička, 2004, s. 160).
- Clonidin – redukce hyperaktivity, impulzivity a iritability (Hrdlička, 2004, s. 160).

Neúčinná intervence

- Fenfluramin vede k mnoha nežádoucím účinkům, jako jsou poruchy nálad, iritability, agitace, poruchy příjmu potravy, insomnie či letargie. Byly staženy z klinického používání (Hrdlička, 2004, s. 160).
- Naltrexon – bylo zjištěno pouze velmi mírné zlepšení u hyperaktivity (Hrdlička, 2004, s. 161).
- Impramin a desipramin – nejsou účinná antidepresiva, protože nejsou preferenční pro serotoninergní systém (Hrdlička, 2004, s. 161).
- Sekretin je hormon, který stimuluje sekreci slinivky břišní. Bohužel ani sekretin není lepší než placebo v oblasti zlepšení řeči a sociálních schopností (Hrdlička, 2004, s. 161).
- Vitamíny a stopové prvky, především tedy magnezium a vitamín B6 byly doporučovány, ale doposud nejsou známa žádná kontrolovaná data popisující tuto teorii (Hrdlička, 2004, s. 161).

2.2 Sociální péče

Dle Matouška (2003, s. 210) *Sociální péče vyplývá ze společenské solidarity a spočívá v redistribuci prostředků a služeb ve společenském prostoru, jejichž cílem je všestranný rozvoj jednotlivce.*

Sociální práce je realizována sociálním pojištěním, zdravotním pojištěním, státními podpory, sociální pomocí a sociálními službami. Cílovou skupinou jsou:

- občané, kteří nejsou dostatečně zabezpečeni vlastním příjmem nebo dávkami z pojištění,
- lidé, kteří potřebují kvůli vysokému věku nebo zdravotnímu stavu určitou formu pomoci,
- lidé, kteří nemohou vlastními silami překonat nepříznivou situaci.

Odborná sociální práce je součástí systému sociální péče, ale pouze někteří kvalifikovaní pracovníci mají statut sociálního pracovníka (Matoušek, 2003, s. 210).

Sociálně aktivizační služby

Sociálně aktivizační služby jsou poskytovány lidem s PAS od nástupu do vzdělávacího zařízení až do dospělosti. Střediska nabízí lidem širokou škálu služeb, kterými jsou:

- speciálně pedagogické středisko,
- individuální nácvik sociálních dovedností,
- individuální terapie, skupinové nácviky sociálních dovedností,
- terapie problémového chování (Vosmik, 2010, s. 110).

Sociálně aktivizační služba je určena pro rodiny s dětmi a je poskytována zdarma dle zákona 108/2006 Sb.

Speciálně pedagogická péče je poskytována prostřednictvím speciálního pedagoga, kdy speciální pedagog informuje rodiče o možnostech vzdělávání jejich dětí s PAS. Rodičům jsou vysvětleny klady a zápory vzdělávání v běžné škole, ve speciální škole nebo třídě, výhody a nevýhody integrace a spolupráce asistenta pedagoga. Speciální pedagog taktéž

navrhuje pro dítě odpovídající individuální vzdělávací plán, který se sestavuje pomocí speciálně pedagogického vyšetření (Vosmik, 2010, s. 110 – 111).

Nácviky sociálních dovedností vycházejí z faktu, že děti s PAS mají problém s navazováním sociálních vztahů a s řešením určitých situací v mezilidských vztazích. Sociální dovednosti definujeme jako dovednosti, které používáme v mezilidských vztazích. Mezi tyto dovednosti řadíme:

- dovednost správně vnímat (nechápu signály a emoce),
- dovednost správně chápat (potíže s interpretací získaných informací),
- dovednost správně sdělovat a reagovat na podněty (selhání při vyjadřování jak verbálním tak i neverbálním).

Nácvik tedy vede k posílení vztahů k druhým lidem a k růstu sebevědomí. Probíhá v rámci skupinového programu. V případě, kdy je nutno se zaměřit na konkrétní dovednost u individuálního klienta, dochází na individuální nácvik sociálních dovedností, kde se klient setkává pouze s terapeutem a zaměřují se na konkrétní situace (Vosmik, 2010, s. 116 – 136).

V **individuální terapii** se osvědčilo využívání první kognitivně-behaviorální terapie. KBT se zaměřuje na změnu myšlení a následně změnu chování. Lze ji využívat pouze v případě, pokud je klient ochoten spolupracovat, je motivován ke změně, je schopen komunikovat a popsat své myšlenky. Kritériem je i věk. Doporučuje se pracovat s dítětem od 11 let. V rámci KBT můžeme využít některé z technik:

- behaviorální metody – nácvik zklidňujícího dýchání, metody vytvoření nového chování, metody ke změně dosavadního chování, expozice,
- kognitivní metody – zastavení myšlenek, kognitivní přizpůsobení,
- komplexní terapeutické programy – nácvik sociálních dovedností a řešení problémů (Vosmik, 2010, s. 119 – 120).

Problémové chování mnohdy vyřazuje děti s PAS z kolektivu vrstevníků, brání jim ve vzdělání a znemožňuje pobyt na určitých místech či aktivitách. Proto je nutné nejprve zvládnout problémové chování dítěte. Problémové chování definujeme jako:

- sociálně nepřijatelné,
- narušující své okolí jeho délkou, intenzitou a frekvencí,
- nebezpečné životu, věcem nebo zdraví.

Projevy chování jsou různé:

- agrese vůči druhým lidem a věcem – kousání, plivání, ničení majetku,
- agrese vůči sobě – trhání vlasů,
- výkyvy v činnosti – přílišná pasivita, křik,
- stereotypní chování – opakování otázek, opakování stereotypních pohybů,
- kvalitativní poruchy chování – nesoustředěnost, vyžadování rituálů (Vosmik, 2010, s. 137 – 139).

Asistenční služby

Je nutno rozlišovat asistenta pedagoga a osobního asistenta. Pozici osobní asistent upravuje §39 zákona č. 108/2006Sb. Osobní asistenci vykonává pracovník v sociálních službách, který splňuje požadavek absolvování vzdělávacího kurzu. U dětí s PAS je služba zaměřena především na zprostředkování kontaktu se společností (osobní asistent nejčastěji doprovází děti do školy či do kroužků), (Vosmik, 2010, s. 140 – 141).

Sociální rehabilitace

Sociální rehabilitace je definována jako soubor činností, které jsou zaměřeny na nácvik potřebných dovedností osob se zdravotním postižením. Pomocí sociální rehabilitace směřujeme k dosažení samostatnosti a soběstačnosti v nejvyšší možné míře s ohledem na zdravotní stav jedince. Cílem je nalézt vhodné pracovní uplatnění. Lidé s PAS potřebují pomoc jak s hledáním vhodné pracovní pozice tak i pomoc na pracovišti. Služby podporovaného zaměstnávání jsou určeny osobám, které chtějí najít placené zaměstnání na otevřeném trhu práce. Smyslem je vyrovnat příležitosti pracovního uplatnění lidí, kteří jsou znevýhodněni na trhu práce a umožnit jim získat a udržet si pracovní pozici, která odpovídá jejich zájmu a schopnostem. Cílem je zvýšit samostatnost, rozvoj dovedností potřebných k udržení si zaměstnání, posílení pracovních návyků a rozšířit zájem o profesní rozvoj (Vosmik, 2010, s. 141 – 142).

Odborné sociální poradenství

Odborné sociální poradenství poskytuje sociální pracovník nebo speciální pedagog klientům nebo jejich zákonným zástupcům formou podpory při uplatňování práv a nároků při jednání na úradech. Nejčastěji se jedná o vyřízení příspěvku na péči, vyřízení invalidního důchodu nebo mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené (Vosmik, 2010, s. 146).

Příspěvek na péči je poskytován osobám, které z důvodu svého nepříznivého zdravotního stavu nezvládají péči o vlastní osobu a jsou odkázáni na pomoc druhé fyzické osoby. Pří-

spěvek na péči se vyplácí té osobě, která o něj požádala a lze jej použít pouze na ty výdaje, které jsou spjaty se zabezpečením pomoci a podpory osobě, jíž je příspěvek na péči poskytován (např. úhrada sociálních služeb – osobní asistence). V praxi se uvádí, že dětem s Aspergerovým syndromem bývá často příspěvek na péči zamítnut (Vosmik, 2010, s. 146 – 147).

Invalidní důchod je dávka, které náleží osobám, jež se staly invalidní a získaly k tomu potřebnou dobu pojištění. Výjimkou jsou děti, které ještě nezačaly pracovat a může jim být přiznán invalidní důchod, tedy invalidní důchod z mládí - není potřeba žádná doba pojištění (Vosmik, 2010, s. 148).

Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené – jedná se o mimořádné výhody, které jsou určeny osobám starším jednoho roku s těžkým zdravotním postižením, které omezuje jejich orientační a pohybovou schopnost. Jde o výhody:

- I. stupně – průkaz TP
- II. stupně – průkaz ZTP
- III. stupně – průkaz ZTP/P (Vosmik, 2010, s. 147).

2.3 Organizace podporující problematiku autismu

Nejrozšířenější organizací pomáhající lidem s PAS je v České republice organizace APLA. APLA má mnoho poboček po celé republice, nám nejbližší je APLA jižní Morava, která sídlí v Brně. Ve Zlíně je to organizace Za Sklem.

APLA – Asociace pomáhající lidem s autismem

Jedná se o organizaci, která sdružuje a zastřešuje veřejně prospěšné organizace, které uplatňují metody a postupy při práci s lidmi s PAS. Cílem je propagace a uplatňování takových metod a postupů při práci s lidmi s PAS, které vyplývají ze standardů odsouhlasených správní radou a českou základnou. Tyto standardy garantují vědecký přístup k autismu.

- APLA propaguje efektivní terapeutické směry, které uznávají kognitivně behaviorální terapii a strukturované učení s důrazem na alternativní komunikaci a včasnou diagnostiku. Za základní považuje vizualizaci a nácvik komunikace, vizuální podporu, odměňový systém, sociálně komunikační nácviky, imitaci, sdílení emocí,

rozvoj vývojových oblastí. U malých dětí je kladen důraz na rozvoj sociálně komunikačního chování, na sociální kontakt a hru.

- APLA podporuje inkluzi osob s PAS, farmakoterapii vnímá jako podpůrnou léčebnou metodu.
- APLA nepodporuje vědecky neověřené metody, které se využívají v péči o lidi s PAS.
- APLA poskytuje podporu osobám s PAS bez ohledu na jejich sociálně přijatelné chování, důraz klade na spolupráci profesionálních pracovníků, rodičů a osob s PAS.
- APLA pravidelně sleduje vývoj oboru na vědeckých konferencích.

Členové APLA ČR pomáhají společnými kroky hlavně v oblasti legislativy a informovanosti (APLA, 2011).

Za Sklem

Organizace Za Sklem je poměrně mladou organizací ve Zlíně, která vznikla v roce 2011. Posláním a cílem sdružení je poskytovat osobám s PAS takovou podporu, aby se mohly vzdělávat, pracovat a žít v běžném prostředí. Organizace se podílí na zlepšení kvality života lidí s PAS a podporou jejich rodin. Snaží se o větší integraci lidí s PAS do společnosti. Činnosti prováděné v organizaci Za Sklem:

- rozvoj a podpora vzdělávacího procesu,
- podpora práce s lidmi s PAS,
- volnočasové aktivity, kulturní akce, sportovní akce,
- osvěta a informovanost laické i odborné veřejnosti,
- zajištění osobní asistenční služby pro lidi s PAS,
- zprostředkování odborné péče pro lidi s PAS,
- usilování o kvalitní růst služeb pro lidi s PAS,
- spolupráce s orgány samosprávy a neziskovými organizacemi (Za Sklem, 2012).

3 INTEGRACE DĚTÍ S PAS

Tato kapitola se zaměřuje na problematiku integrace dětí s PAS. V kapitole jsou zmiňovány výhody i nevýhody integrace, dále se kapitola zaměřuje na vzdělávání žáků s PAS a na volnočasové aktivity.

Pojem integrace lze nejobecněji rozčlenit na integraci širší (integrace občanů se zdravotním postižením do společnosti) a na integraci dílčí (specifická oblast života – vztahy zdravotně postižených). Když mluvíme o integraci, máme na mysli integraci v zaměstnání, ve sportu nebo ve volném čase. Zaměřím se na integraci fyzickou, funkční a sociální:

- fyzická integrace - znamená možnost nacházet se mezi ostatními lidmi, žít s členy společnosti v jednom městě či na vesnici,
- funkční integrace – jedinec s postižením využívá všech služeb a míst v jeho blízkosti (např. chodí do kina, divadla, nákupního centra),
- sociální integrace – přijetí a respektování jedince jako plnoprávné osoby naší společnosti (Müller a kol., 2001, s. 10).

Dle Pipekové (2010): „*Integrativní podpora v běžné škole se praktikuje mnoha způsoby. V zásadě lze definovat podle míry setkávání mezi žáky s postižením a bez postižení v běžné škole a podle příslušného podílu speciálněpedagogické podpory*“.

V České republice se odborná i laická veřejnost začala o problematice formy a obsahu edukace jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami dozvídat již koncem 90. let 20. století. Odborná úroveň školské integrace volí spíše formu integrace – zřizování speciálních tříd při běžných základních školách. I v ČR se mnoho integrovaných dětí vrátilo zpět do speciálního školství (Vítková, 2004, s. 10).

Aktuální snahou speciální pedagogiky je pozitivní integrace zdravotně postižených žáků do školského systému. Zdařilé integraci by mělo předcházet vytvoření uceleného souboru určitých podmínek, bez nichž by bylo zcela nezodpovědné přijmout dítě s handicapem do běžné školy. Důležitá je připravenost pedagoga. Nestačí pouze nadšení, ale i znalost dané problematiky. Zásadní podmínkou je bezproblémové přijetí postiženého dítěte spolužáky. Nutností je, aby se postižený žák nestal terčem verbálních, neverbálních a agresivních útoků ze strany spolužáků. Aby se učitel věnoval pouze postiženému dítěti, je taktéž neadekvátní (Vítková, 2004, s. 15).

Klíčovým faktorem úspěšné integrace je připravenost učitelů běžných základních škol a zdokonalování jejich kompetencí v oblasti edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dobře připravení speciální pedagogové jsou podpůrnými činiteli pro pedagogy, rodiče i děti (Vítková, 2004, s. 10).

Snadněji se začleňují ty děti, které komunikují s ostatními. Lépe jsou na tom děti se zrakovým postižením, hůře pak děti s mentálním postižením, u kterých se jedná spíše o integraci sociální (Vítková, 2004, s. 15).

Výhody integrace

- náročnější prostředí školy, které odpovídá běžnému životu,
- nápodoba chování v běžném sociálním prostředí,
- odbourávání izolace – kontakt s vrstevníky,
- lepší adaptace v budoucím životě,
- u víceletých gymnázií je zajištěna delší spojitost ve vzdělání,
- u dětí, ale i dospělých zvýšené sebevědomí,
- individuální přístup v přítomnosti asistenta,
- podpora touhy dětí patřit mezi populaci,
- do hloubky rozvíjet specifické zájmy,
- mnohdy lepší dostupnost školy,
- přínos i pro zdravou populaci, která by se měla učit tolerancí a pomoci handicapovaným (Vosmik, 2010, s. 71).

Nevýhody integrace

- nevyhovující ochranné prostředí k individuálním potřebám dítěte,
- nedostatečně uspokojovány specifické potřeby dítěte,
- vyšší zátěž na dítě – stress, úzkost, strach,
- je vidět více problémové chování,
- chybí speciálně pedagogické vzdělání učitelů a malá zkušenost s PAS,
- špatná souhra mezi školou a rodinou,
- velké riziko šikany,
- velký sklon k sebepodhodnocování a nemožnost zažít úspěch,
- na gymnáziích a středních školách početné třídy (Vosmik, 2010, s. 71 – 72).

3.1 Školská zřízení – mateřské a základní školy

Jedinci s diagnózou PAS mají právo na vzdělání. Mají možnost navštěvovat školu, která jim zabezpečí specifickou výuku, kterou je nutno respektovat k optimálnímu rozvoji žáka.

Předškolní vzdělání představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání. Děti s autismem mohou být na základě doporučení od poradenského pracoviště zařazeny do mateřské školy určené pro děti se zdravotním postižením nebo integrované do běžné mateřské školy.

Základní vzdělání je uskutečněno převážně ve speciálních třídách pro děti s autismem, které jsou zřizovány při speciálních základních školách. Výhodou je zde nízký počet žáků ve třídě. Dále mohou být žáci s PAS integrováni do běžných základních škol, kde je velmi důležitá informovanost pedagogů a spolupráce s poradenským pracovištěm (Pipeková, 2010, s. 326).

3.1.1 Vzdělávání žáků s PAS

Vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je v ČR realizováno po dobu devíti, maximálně desíti let. Školní docházka je realizována v těchto úrovních:

- úroveň základního vzdělání poskytované základní školou,
- úroveň základního vzdělání poskytované základní školou praktickou
- úroveň základů vzdělání poskytované základní školou speciální (Pipeková, 2010, s. 9).

Žáci s PAS potřebují pomoc při budování nosných vztahů s učiteli a spolužáky. K tomu je nutné srozumitelné jednání a spolehlivé rámcové podmínky. Důležité je také ulehčení redukce strachu a rozšíření komunikativního chování v kognitivních, emocionálních a sociálních učebních procesech (Pipeková, 2010, s. 11).

Aby bylo vzdělání úspěšné, je nutno vytvořit individuální vzdělávací plán. IVP je stanoven na základě komplexní diagnostiky. Základem je stanovení vývojové úrovně dítěte v jednotlivých oblastech a stanovení priorit pro výchovně-vzdělávací intervenci (Pipeková, 2010, s. 326).

V našem vzdělávacím systému tvoří žáci s PAS samostatnou skupinu. Přestože lidé s PAS mají jednu diagnózu, jsou různorodí a mají své individuální zvláštnosti. Proto je nutné po-

stupovat při vzdělání podle individuálních plánů. Žáci s lehčí formou (např. autistické rysy, Aspergerův syndrom) mohou být vzděláváni v běžných základních školách. Autisté s lehkým mentálním postižením se vzdělávají převážně ve zvláštních školách s pomocí osobní asistence. Žáci se závažným stupněm postižení jsou vzděláváni ve speciálních třídách (Vítková, 2004, s. 40).

Žáci s PAS jsou vzděláváni na základě individuálních vzdělávacích plánů, které jsou odvozeny od jejich rozumových schopností. Tyto plány se vytváří podle vzdělávacích programů základní školy, praktické školy nebo speciální školy. K výběru učiva dochází na základě předpokladů žáka k učení. Mezi podmínky vzdělávání dětí s PAS řadíme:

- speciálně upravené školní prostředí tak, aby žáci nebyli při práci nikým rušeni,
- přesné strukturování prostoru a času a individuální přístup,
- učitele vzdělané v problematice PAS (Vítková, 2004, s. 40).

3.1.2 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je nezbytnou podmínkou úspěšné individuální integrace. Jedním z mnoha cílů je adaptace studenta na běžný život. Je zcela individuální, jak dlouho bude žák nebo student asistenta potřebovat (může se jednat o jeden rok nebo celou dobu studia). Náplň práce asistenta stanovuje ředitel školy podle individuální potřeby každého žáka (Vosmik, 2010, s. 99).

Činnosti asistenta u studenta s PAS:

- individuální práce se studentem dle instrukcí třídního učitele – dohled, verbální podpora, vizuální podpora,
- pomoc při adaptaci – rozvoj sociálních dovedností, orientace v čase a prostoru, řešení konfliktů mezi spolužáky, zprostředkování komunikace mezi rodinou a školou, pomoc při navazování sociálních vztahů, pomoc s hygienickými návyky, zajištění bezpečnosti studenta, zajištění dohledu při přestávkách a volných hodinách a zajištění relaxace,
- pomoc při přípravě školních pomůcek studenta,
- spolupráce při tvorbě IVP – pozoruje chování a studijní výsledky studenta a ty pak dále konzultuje s učiteli (Vosmik, 2010, s. 99-100).

3.1.3 Osobní asistence

Osobní asistence je upravena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Vosmik (2010) uvádí: „*Osobní asistenci provádí pracovník v sociálních službách, který absolvoval akreditovaný vzdělávací kurz.*“ Osobní asistent je zaměstnancem nestátní neziskové organizace. Osobní asistent většinou doprovází dítě do školy a ze školy či na volnočasové aktivity. Osobní asistence je placená služba, kterou rodina hradí, avšak v maximální výši 85Kč/hod. Osobní asistence je sociální služba, na kterou rodina může uplatnit příspěvek na péči (Vosmik, 2010, s. 140-141).

3.1.4 Program TEACCH

„*Terapie, výchova a vzdělání dětí s autismem i jiným komunikačním handicapem (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children)*“. Program TEACCH je model péče pro děti s autismem a jinou pervazivní vývojovou poruchou. Tento program zahrnuje péči o děti s autismem. Klíčovým je stanovení správné diagnózy a následná pedagogická péče. Mezi zásady modelu TEACCH patří:

- individuální přístup,
- aktivní zjednodušení dovedností,
- spolupráce s rodinou,
- integrace dětí s PAS do společnosti,
- úzký vztah mezi hodnocením a intervencí,
- pozitivní přístup k dětem, aktivní snaha o zlepšení chování (Pipeková, 2010, s. 332).

Důležitými principy práce s lidmi s PAS jsou:

- individuální přístup – je potřebná správná volba komunikace, (fotogramy, piktoqramy), vhodné pracovní místo a strukturalizace prostředí, individuálně-vzdělávací plán,
- strukturované prostředí – vnesení pevného řádu, jednoznačné uspořádání života, přesná posloupnost každodenních činností,
- vizuální podpora – napomáhá orientaci v čase a prostoru, informuje, co jedince ještě čeká a co ho bude následovat, vede k samostatnosti (Pipeková, 2010, s. 332-333).

3.2 Volnočasové aktivity

Pojmem volný čas se rozumí čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazku. Volnočasové aktivity jsou činnosti, do nichž člověk vstupuje s očekáváním a na základě svého svobodného rozhodnutí. Tyto činnosti mu přináší příjemné zážitky a sebeuspokojení. Hlavní funkcí volného času je odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti (Hofbauer, 2004, s. 13).

Volný čas je v dnešní době problémem sociálním a psychologickým. Avšak využití a potřeba realizace volného času jsou podmíněny lokálně, osobností dítěte, zdravím, ekonomickým zajištěním rodiny a mnohým dalším. Uspokojování potřeb ve volném čase je přirozenou potřebou každého jedince, opak může vést k různým formám agresivity a nežádoucích projevů (Opatřilová, 2011, s. 39-40).

Jedním z cílů MŠMT je péče o cílené využívání volného času. Ministerstvo zřídilo a ovlivňuje řadu subjektů zaměřených na práci s dětmi a mládeží a rozděluje péči o mimoškolní činnosti do dvou základních oblastí. Přímá práce s dětmi a mládeží a podpora a pomoc občanským sdružením, které s dětmi a mládeží pracují (Opatřilová, 2011, s. 40).

3.2.1 Strukturovaná hra

Dítě se rozvíjí pomocí hry, při které formuje vnímání svého já. Sociální uvědomění roste tím, že začíná chápat i jiná hlediska, než jen ta svá. Formou hry se dítě učí sociálním dovednostem, spolupráci, empatii a respektu. Když dítě porozumí, že hračka může reprezentovat při hře reálnou osobu nebo předmět, učí se o reálném světě, o kontaktu se svým okolím. Dítě si vytváří vztah s ostatními lidmi a učí se, jak se k nim má chovat a co může od nich očekávat a co čekat v různých situacích. Dítě s PAS si neuvědomuje, proč si má hrát. Proto je nutno mu hru strukturovat. Strukturovaná hra je rozdělení herní činnosti na jednotlivé komponenty, takže hra má určitý řád a smysl. Činnosti jsou rozloženy na jednoduché části, aby je dítě mělo šanci pochopit a tak dostává hra pro dítě s PAS smysl. Pomocí strukturované hry má dětský mozek příležitost zpracovávat přicházející podněty. Výsledky budou u každého jedince rozdílné, ale i sebemenší úspěch potvrzuje správnost snahy pomoci dítěti (Moor, 2010, s. 14-29).

Při hře je samozřejmostí vizuální podpora. Každá herní aktivita by měla mít svůj obrázek. Můžeme používat fotografie, obrázky z různých katalogů nebo jen nakreslené jednoduché

obrázky. Vždy bychom měli mít nachystanou i kartičku se symbolem odměny, kterou použijeme po každém splněném úkolu (Moor, 2010, s. 55).

Děti s PAS si obvykle nehrají s hračkami jako zdravé děti. V batolecím období jsou chrasťtka a gumové hračky nahrazeny krabicemi, do nichž se zasunují špalíky různých tvarů, jednoduché stavebnice. Později si děti hrají s dětským nádobíčkem či vláčkem apod. (Moor, 2010, s. 53).

3.2.2 Zájmové kroužky, Tábory

Jelikož většina lidí s autismem nemůže navštěvovat běžné volnočasové aktivity, jsou tady organizace, které se zaměřují na problematiku PAS. Tyto organizace nabízí lidem s autismem různé zájmové kroužky, na kterých se snaží vycházet vstříc potřebám lidem s PAS.

Organizace APLA nabízí tyto kroužky:

- Sportovní kroužek – je určen dětem, které se rády pohybují. Náplní je cvičení a pohybové hry. Program je uzpůsoben každému podle jeho možností a schopností. Snahou je aktivně zapojit všechny účastníky kroužku.
- Keramický kroužek – naučí děti pracovat s hlinou a glazurou. Začíná se lehkými výrobky a postupně se přehází k obtížnějším. Děti mají možnost si vyzkoušet práci na hrnčířském kruhu. Výrobky si děti odnesou domů nebo se zúčastní soutěží.
- Dopravní kroužek – většinou probíhá v dopravních prostředcích města Brna. Děti projíždí různé trasy a povídají si o dopravě.
- Bubnování – v kroužku se děti učí techniky bubnování. V kroužku poslouchají písničky a učí se bubnovat do rytmu. Začínají od nejjednodušších technik a postupně přechází k složitějším technikám.

Organizace APLA pořádá i jednodenní sobotní výlety a příměstské nebo pobytové tábory o letních prázdninách, které jsou určeny primárně pro děti s PAS (APLA – JM, 2011).

3.3 Šíření mezi veřejností o problematice PAS

V roce 2007 byl stanoven Valnou hromadou OSN 2. duben jako SVĚTOVÝ DEN ZVÝŠENÍ POVĚDOMÍ AUTISMU. Modrá barva je barvou komunikace a sebevyjadřování, proto je s tímto dnem úzce spjata (Česko svítí modře, 2014)

Osvětová kampaň Česko svítí modře

Cílem kampaně Česko svítí modře, je zvýšit povědomí veřejnosti o problematice Autismu. Stát se problematikou autismu dostatečně nezabývá. Péče a služby pro osoby s PAS nejsou systematické, provázané, komplexní či sjednocené a tím dochází k diskriminaci osob a rodin s PAS. Situace mnohdy vede až k sociálnímu vyloučení, což spočívá v porušování práv v oblasti vzdělání, sociální a zdravotní péče. V ČR není dostatečné zvyšování povědomí o PAS v laické i odborné veřejnosti. Chybí dostatečné proškolení pedagogů a tím dochází k nepochopení osob s PAS a k nerespektování jejich potřeb. Zvyšováním povědomí o autismu zabráníme tomu, aby byly kvůli neinformovanosti úředníků sociálních odborů odebírány děti z rodin nebo, aby kvůli nevědomosti škol končily děti v psychiatrických nemocnicích či speciálních školách, přestože mají nadprůměrné IQ. V rámci akce „Rozsviňte se modře“ budou nasvíceny různé budovy naší vlasti (ve Zlínském kraji budova Zlínského kraje a Zlínská radnice), (Za Sklem, 2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

V této kapitole bych se ráda zaměřila na praktickou část mé bakalářské práce, kterou tvoří kvalitativní výzkum. V podkapitolách blíže specifikuji cíle výzkumu, výzkumný problém a výzkumné otázky, metody výzkumu, výzkumný vzorek a jeho charakteristiku.

4.1 Cíle výzkumu, výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumný problém můžeme formulovat jako výrok či otázku, která ale musí být definována jasně. Výzkumná otázka je výchozím bodem každého výzkumného šetření (Kutnohorská, 2009, s. 55).

Na začátku práce jsem si určila cíle, které budu moci na konci své práce vyhodnotit. Hlavním cílem mé práce je posoudit kvalitu integrace dětí s PAS ve volnočasových aktivitách z pohledu rodičů a vedoucích zájmových kroužků. Tento hlavní cíl výzkumného šetření jsem doplnila o několik dalších dílčích otázek:

- Jaký je pohled rodičů na volnočasové aktivity jejich dítěte s PAS?
- Jaké jsou výhody a nevýhody volnočasových aktivit dětí s PAS z pohledu vedoucích zájmových kroužků?
- Jaký je samotný přístup dětí s PAS k volnočasovým aktivitám?
- Jaký mají rodiče a odborníci názor na integraci dětí s PAS?
- Jsou rodiče i odborníci dostatečně informovaní o problematice PAS?

4.2 Metody výzkumu

Pro vypracování bakalářské práce jsem se rozhodla zvolit kvalitativní výzkum ve formě polostrukturovaného rozhovoru, který mi umožní daný problém zkoumat do hloubky.

Dle Gavory (2000, s. 142): *Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzita a podrobný rozpis.* Cílem kvalitativního výzkumu je porozumět tazateli a událostem v jeho životě. Nejlepším nástrojem zkoumání je vlastní úsudek a zkušenosti výzkumníka (Gavora, 2000, s. 148).

U polostandardizovaného (polostrukturovaného) rozhovoru je vytvořeno určité schéma, které je pro tazatele závazné. Toto schéma upřesňují otázky, na které se bude tazatel účast-

níků rozhovoru ptát. Pořadí a samostatné znění otázek je ponecháno na tazateli. V průběhu rozhovoru si tazatel ověřuje správnost pochopení odpovědí a klade různé doplňující otázky. U polostrukturovaného rozhovoru máme předem definované otázky, na které chceme získat odpověď. U polostrukturovaného rozhovoru mají význam i vnější okolnosti a prostředí. Výhodou tohoto typu rozhovoru je kreativita (Kutnohorská, 2009, s. 40).

4.3 Výzkumný vzorek

Jako výzkumný vzorek jsem si zvolila dvě děti, které mají diagnostikováno PAS. Jejich rodiče (matky) a dva dobrovolníky, kteří pracují v zájmových kroužcích pro děti s PAS. Kritériem při výběru respondentů jsem si zvolila věkovou hranici 6 – 18 let. Záměrně jsem vybrala dvě děti s různou diagnostikou PAS. Pohlaví dítěte jsem nebrala v potaz.

Z důvodu zachování anonymity jsem se rozhodla respondenty označit písmeny D I, D II, M I, M II, K I, K II. Všechny rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon, pouze v jednom případě u respondenta D I, mi nebylo umožněno mít zapnutý diktafon, proto jsem zvolila techniku zaznamenávání odpovědí do archu.

4.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Veškeré rozhovory jsou anonymní, a proto jsem všechna jména respondentů nahradila písmenným kódem.

Respondent D I – je žákem ZŠ v Malenovicích, kterému diagnostikovali atypický autismus. Respondent D I bydlí s rodiči v rodinném domě ve Zlíně. Rozhovor byl uskutečněn v přirozeném prostředí rodiny. Jelikož mi nebylo umožněno rozhovor nahrávat na diktafon, zvolila jsem tedy techniku zaznamenávání si odpovědí do archu. Respondent D I nejevil zájem si se mnou povídat. Dokázal mi odpovědět jen na nějaké otázky ohledně jeho zájmu, a to hokeje. Respondent D I má horší výslovnost a v některých případech jsem nerozuměla tomu, co odpověděl.

Respondent D II – žák gymnázia, který má diagnostikován Aspergerův syndrom, žije se svým otcem a nevlastní matkou v rodinném domě ve Zlíně. Se svou biologickou matkou se nestýká. Rozhovor jsem s respondentem D II uskutečnila v kavárně v budově Zlínského mrakodrapu, na přání respondenta. Respondent D II je vysoce funkční autista. Nedělalo mu problém mi odpovídat na otázky, dokonce se v některých případech i rozmluvil a hodně mi o sobě řekl. Hovořil plynule tichým a klidným hlasem. Jeho odpovědi byly jednoduché.

Respondentka M I - je vdaná paní, která žije se svým manželem a synem ve Zlíně. Bydlí v rodinném domku. Jejím dítěti byl diagnostikován atypický autismus v jeho 6 letech. S manželem respondentky M I jsem se nesetkala, protože jezdívá na pracovní cesty mimo Českou republiku. Rozhovor probíhal v rodinném domě, kde celá rodina bydlí. Respondentka M I mi ochotně poskytla rozhovor. Její odpovědi byly výstižné a smysluplné. Její hlas byl hlasitý a plynulý. Působila klidně a vyrovnaně. Občas jsem z rozhovoru vycítila rozhořčení.

Respondentka M II – je vdaná paní, která žije v rodinném domě se svým manželem a jeho synem. Respondentka M II je tedy nevlastní matkou respondenta D II, kterému byl diagnostikován Aspergerův syndrom. S manželem respondentky M II jsem se nesetkala, protože je velmi pracovně vytížen. Rozhovor proběhl v kavárně městské knihovny ve Zlíně. Respondentka M II mi ochotně zodpověděla mé otázky. Mluvila tichým a klidným hlasem. Z rozhovoru bylo vidět, že má velký zájem o respondenta D II, i když to není její vlastní syn. Když zjistila, že má respondent D II autismus, sama vyhledala odbornou pomoc ve speciálně pedagogickém centru a informovala se o této problematice.

Respondentka K I – je studentka 2. ročníku Masarykovy univerzity, studijního programu psychologie v Brně. Slečna pochází od Ostravy. Je dobrovolnicí a vede sportovní kroužek pro děti s PAS pod záštitou APLA Jižní Morava. S autistickými dětmi pracuje zhruba dva roky. Rozhovor probíhal v parku pod Špilberkem. Respondentka K I mi ochotně odpověděla na všechny mé otázky. V jejím hlase jsem ze začátku cítila nejistotu a nervozitu. Po pár minutách se uvolnila a prozradila mi spoustu informací o dané problematice.

Respondent K II – je student 3. ročníku Masarykovy univerzity, studijního programu psychologie. Jako dobrovolník vede sportovní kroužek pro děti s PAS. Dobrovolnické služby vykonává pro APLU Jižní Morava v Brně. Autistickým dětem se věnuje asi dva roky. Je i osobním asistentem dvou autistických chlapců. Rozhovor probíhal také v parku pod Špilberkem. Respondent K II mi ochotně odpověděl na všechny mé otázky a ještě mě obohatil svými zkušenostmi s osobní asistencí.

4.4 Seznam položených výzkumných otázek

Pro každý okruh respondentů jsem zvolila konkrétní otázky:

- Seznam otázek pro děti s PAS:
 - Jaké máš koníčky?
 - Chodíš do nějakého kroužku?
 - Co děláš, když jsou prázdniny?
 - Co děláš, když přijdeš ze školy domů?
 - Navštěvuješ se s kamarády?

- Seznam otázek pro rodiče:
 - Kdy byl vašemu dítěti diagnostikován autismus?
 - Jaké byly Vaše první reakce?
 - Kde jste hledala pomoc?
 - Vaše dítě je integrované v Základní škole, uvažovala jste o možnosti speciální školy?
 - Jak Vaše dítě tráví volný čas?
 - Vedete Vaše dítě k nějakým zájmům či zájmovým kroužkům?
 - Vnímáte integraci jako pozitivum nebo negativum? Co Vás k tomu vede?
 - Vnímáte jako přínos pro Vaše dítě návštěvu zájmových kroužků?
 - Podporujete Vaše dítě v interakci s kamarády nebo vrstevníky?

- Seznam otázek pro pracovníky v zájmových kroužcích:
 - Co Vás motivovalo k práci s dětmi s PAS?
 - Jak dlouho pracujete s autisty?

- Prošla/Prošel jste školením, nebo nějakou přípravou než, jste začal pracovat s dětmi s PAS?
- Myslíte si, že máte dostatečné informace o problematice PAS?
- Jak hodnotíte integraci dětí s PAS?
- Myslíte si, že je integrace pro děti s PAS spíše přínosem?
- Myslíte si, že volnočasové aktivity jsou přínosem pro děti s PAS? Jak to vnímáte?
- Jak vnímají děti zájmové kroužky?
- Jaká je spolupráce s rodiči?
- V čem spočívá náplň Vaší práce?

4.5 Seznam zkoumaných oblastí

Pro vyhodnocení rozhovorů jsem si stanovila tyto zkoumané okruhy:

- volnočasové aktivity dětí s PAS,
- výhody a nevýhody volnočasových aktivit u dětí s PAS,
- dítě s PAS ve volném čase,
- názor na integraci dětí s PAS,
- informovanost o problematice PAS.

4.6 Místo výzkumného šetření

Nechala jsem na respondentech, ať si vyberou místo poskytnutí rozhovoru dle svého uvážení. Některé rozhovory probíhaly v parku, některé v restauračním zařízení a některé u respondentů doma.

4.7 Průběh výzkumného šetření

V této kapitole se zaměřím na popsání průběhu výzkumného šetření. Popíšu prostředí, ve kterém jsem rozhovory uskutečnila a zaměřím se na popis jednotlivých otázek pro respondenty.

Na doporučení známých, kamarádů a rodiny jsem oslovila 9 respondentů. Z celkového počtu mi 6 respondentů poskytlo rozhovor. Se všemi respondenty jsem si sjednala telefonicky nebo prostřednictvím emailů schůzku, na které proběhl rozhovor. Všichni respondenti ochotně spolupracovali.

Rozhovory jsem uskutečnila na přelomu března a dubna roku 2014. Jeden rozhovor trval v průměru 20 minut.

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A INTERPRETACE DAT

Realizovala jsem šest rozhovorů. Pět rozhovorů bylo nahráno na diktafon a poté doslovně přepsáno. Přepisy rozhovorů příkládám v přílohách P I – P V. Poslední, šestý rozhovor mi nebylo umožněno nahrávat, proto jsem odpovědi respondenta zaznamenávala do archu.

Rozhovory jsou vyhodnoceny prostřednictvím kódování. V přepsaných rozhovorech jsem provedla kódování za pomoci pěti různých barev, kde každá barva charakterizuje jednu kategorii. Všechny kategorie navazují na výzkumné otázky, které jsou zodpovězeny v rozhovorech. Celý rozhovor byl sestaven tak, aby co nejlépe vystihl kvalitu integrace dětí s PAS ve volnočasových aktivitách.

Tabulka 2: Diskutované okruhy v závislosti na respondentech

	MI	MII	DI	DII	KI	KII
Volnočasové aktivity dětí s PAS	X	X				
Výhody a nevýhody volnočasových aktivit	X	X			X	X
Dítě s PAS ve volném čase			X	X		
Názor na integraci	X	X			X	X
Informovanost o problematice PAS	X	X			X	X

Zdroj: vlastní zpracování výzkumu

5.1 Analýza rozhovorů dle kategorií otázek

Výzkumná otázka: Jaký je pohled rodičů na volnočasové aktivity jejich dítěte s PAS?

Tato výzkumná otázka je zaznačena v přepsaných rozhovorech respondentek M I a M II žlutou barvou, která charakterizuje zkoumanou oblast: volnočasové aktivity dětí s PAS.

Hlavním cílem této výzkumné otázky je zjistit pohled rodičů na volnočasové aktivity jejich dítěte s PAS.

U respondentek jsem se dotazovala, jak jejich dítě tráví svůj volný čas, jaké jsou jeho zájmy a koníčky. A jestli své dítě v jeho zájmech podporují.

Respondentka M I uvedla, že jejího syna nejvíce zajímá sport – fotbal a hokej, ale jen v teoretické rovině. Sleduje hokej v TV nebo chodí fandit s otcem na stadion ve Zlíně. Ve škole chodili do plavání a z toho byl nadšený. Celý kurz odchodil a na konci kurzu dostal diplom jako ostatní spolužáci. Na otázku, jestli syna podporují v nějakém sportu, uvedla, že ne. Měli zájem, aby navštěvoval nějaký kroužek ve škole, ale odmítli je. Odůvodněním bylo, že kroužky nejsou pro ně. Jelikož v ničem nevyniká, tak syna nepodporují v žádném dalším vzdělávání, jako jsou např. cizí jazyky. Její syn navštěvuje druhou třídu a je to pro něj mnohem náročnější než v první třídě. Proto ho nechtějí zatěžovat ještě více, než v současné době je.

Respondentka M II uvedla, že respondent D II svůj veškerý volný čas tráví na FB. V loňském roce chodil do tanečního kroužku, protože chtěl chodit na diskotéky, tak, aby se naučil tančit. V letošním školním roce chodí na zpívání. Chce se stát zpěvákem. Poslouchá svoji oblíbenou hudební skupinu One Direction. Chodí na srazy této hudební skupiny. Respondentka M II uvedla, že žádné kamarády nemá. Jeho spolužáci ho mezi sebe nepřijali a jediný s kým se stýká, jsou fánynky skupiny One Direction. Vašek se také věnuje studiu cizích jazyků. „*On umí říct lidská práva ve všech jazycích na světě*“ Aktivně se učí anglicky, francouzsky, španělsky a portugalsky. Umí čínsky i vietnamsky. Ve svém volném čase chodí doučovat angličtinu a matematiku.

Výzkumná otázka: Jaké jsou výhody a nevýhody volnočasových aktivit dětí s PAS z pohledu vedoucích zájmových kroužků a rodičů?

Tato otázka je označena v přílohách M I, M II, K I a K II modrou barvou, která charakterizuje zkoumanou oblast: **výhody a nevýhody volnočasových aktivit.**

V následující otázce se snažím zjistit, zda rodiče a vedoucí zájmový kroužků vnímají volnočasové aktivity pro děti s PAS jako výhodné či nevýhodné.

Respondentů jsem se ptala, zda vnímají zájmové kroužky jako přínos pro děti s PAS.

Z odpovědi respondentky M I vyplynulo, že zájmové kroužky nejsou vhodné pro jejího syna. Aktivní sport vůbec. „*On nerozumí a nechápe pravidla*“. Měla zájem a ptala se vedoucích kroužků ve škole, ale byla odmítnuta, protože její syn potřebuje asistentku pedagoga a tu má jen ve vyučování. Doporučili jí chodit se synem cvičit do sokola, ale i tuhle variantu brzy zavrhli. Do sokola šli asi dvakrát. Respondent D I vyrušoval, nechtěl čekat v řadě, nechtěl cvičit to, co se mělo. Ve volném čase navštěvuje logopedku.

Respondentka M II uvedla, že zájmové kroužky jsou pro respondenta D II určitě výhodou. Podporuje ho a nadále ho podporovat bude. Sama mu zajistila kroužek zpívání, který v letošním školním roce navštěvuje.

Respondentka K I uvedla, že veškeré aktivity, které děti zajímají a baví je, jsou přínosem, a to nejen pro děti, ale i pro rodiče. Děti se v kroužku uvolní, zaskotačí si a domů pak odcházejí klidnější.

Respondent K II uvedl „*Já to vnímám přímo jako přínos pro děti obecně*“. Děti se do kroužku těší, jsou rády, že si mohou na chvíli zaskotačit. Je to dobrovolný kroužek, takže děti, které o něj nemají zájem, tam chodit nemusí.

Výzkumná otázka: Jaký je samotný přístup dětí s PAS k volnočasovým aktivitám?

Tato otázka je označena v přílohách D I a D II růžovou barvou, která charakterizuje zkoumanou oblast: **dítě s PAS ve volném čase**.

Cílem této otázky bylo zaměřit se, zda si dítě s PAS vůbec uvědomuje význam pojmu volný čas.

Respondentům jsem pokládala jednochodé otázky, které se zaměřovaly na volný čas. Ptala jsem se jich, jak tráví prázdniny, co dělají o víkendu nebo co dělají, když přijdou ze školy domů a jaké jsou jejich koníčky.

Respondent D I stručně a jednoslovně odpovídal na mé otázky. Prozradil mi o sobě, že ho baví hokej a fotbal. V neděli rád chodí s dědou ve Zlámanci na fotbal. Na otázku zda chodí do nějakého kroužku, nevěděl, co má odpovědět. V jeho tváři jsem nedokázala rozpoznat, jestli nerozumí otázce nebo nechce se mnou o tom mluvit. Poté už mluvil jen o hokeji. „*Zlín bude hrát finále o pohár extraligy*“, dokázal mi říct, jakým výsledkem skončily jednotlivé hokejové zápasy během letošního play off.

Respondent D II stručně odpověděl na mé otázky. Zjistila jsem, že se ve svém volném čase zajímá o cizí jazyky. Plynule mluví anglicky, francouzsky, španělsky a portugalsky. Ve volném čase v úterý chodí doučovat matematiku mladšího chlapce. O sport se moc nezajímá, někdy chodí na procházky po městě a na túry. A jako každého teenagera v jeho věku zajímá hudba. Jeho nejoblíbenější hudební skupinou je One Direction. Ještě poslouchá méně známou zlínskou rapovou skupinu „Defakto“.

Výzkumná otázka: Jaký mají rodiče a odborníci názor na integraci?

Tato otázka je označena v přílohách M I, M II, K I a K II zelenou barvou, která charakterizuje zkoumanou oblast: **názor na integraci**.

Cílem této otázky bylo zhodnotit a popsat názor rodičů a odborníků na integraci dětí s PAS.

U respondentů jsem se dotazovala otázkami zaměřenými na to, jak vnímají integraci, zda si myslí, že je integrace do běžné společnosti spíše pozitivní u dítěte s autismem nebo se přiklání k tomu, aby děti byly separovány od společnosti.

Respondentka M I uvedla, že z počátku to nechávali na speciálně pedagogickém centru (dále jen SPC), protože ještě neměli kompletní vyšetření a nevěděli, co bude. Její syn měl nastoupit do základní školy praktické a Základní školy speciální na Jižních Svazích do přípravného ročníku. Jelikož v tom roce tu třídu neotevřeli, museli hledat jinou variantu. V tu dobu jim přišli výsledky, že její syn je schopný nástupu do běžné mateřské školy s asistentkou pedagoga. Teď je ve druhé třídě na běžné základní škole a respondentka M I vnímá integraci jako velké pozitivum, protože „*je v uvozovkách mezi normálními dětmi a myslím si, že se naučí daleko víc*“ než kdyby chodil do školy s dítětem s handicapem. Respondentka M I uvádí srovnání, kdy její syn chodil do stacionáře, a když byl v běžné mateřské škole. V mateřské škole opakoval různé aktivity po ostatních dětech. Naučil se tam jíst příborem. Ve stacionáři neměl co opakovat, tam opakoval jen to nejhorší.

Respondentka M II se nad touto otázkou dlouze zamyslela. Poté odpověděla, že záleží na tom, zda společnost je připravena přijmout autistické dítě mezi sebe a o problematice autismu něco ví. Pokud ne, tak to hodnotí negativně. Opakem by bylo, kdyby společnost věděla co v autistických dětech je, co dokážou a jak se k autistickým dětem chovat. Re-

spondentka M II uvádí, že dětem s autismem by mělo být dopřáno vzdělávat se na té nejvyšší možné úrovni, protože „oni na to tu mozkovou kapacitu fakt mají“.

Respondentka K I uvedla, že se s integrovaným dítětem s PAS v běžné základní škole ještě nesetkala. Jinak integraci uvítá u těch, kteří nemají nějaký stupeň mentální retardace a u těch, kteří jsou na tom sociálně dobře. V tom případě vnímá integraci jako velké plus, protože i autistické děti je potřeba vzdělávat a rozvíjet.

Respondent K II taktéž uvedl, že se s integrovaným dítětem s PAS ještě osobně nesetkal. „Já nevím, co si představit“. Má zkušenosti pouze s kolektivem autistů. Myslí si, že je to spíše snadnější. Uvedl, že ve třídě složené pouze z autistických dětí se vyskytuje více šikana, děti nedokážou být tolerantní, kdežto v běžné škole, kde je integrováno jen jedno autistické dítě se tomu dá lehce předejít. Respondent uvádí, že úplně nejlepší by bylo, kdyby se děti znaly už od mateřské školy.

Výzkumná otázka: Jsou dostatečně informovaní o problematice PAS rodiče i odborníci?

Tato otázka je označena v přílohách M I, M II, K I a K II červenou barvou, která charakterizuje zkoumanou oblast: **informovanost o problematice PAS**.

Mým cílem u této otázky bylo zaměřit se na informovanost rodičů, ale i odborníků o problematice autismu. Zda rodiče mají dostatečné a kvalitní informace o problematice, která je dennodenně provází.

Respondentům jsem kladla otázky, zda si myslí, že mají dostatečné informace o problematice autismu a po jaké literatuře pátrali, popřípadě na koho se obrátili s žádostí o pomoc.

Respondentka M I uvedla, že se s problémem diagnostiky autismu obrátila na logopedku Vařákovou a ta ji odkázala na Educo. Jinak veškeré informace hledala na internetu. Posléze její syn nastoupil do stacionáře, kde i respondentka M I získávala informace. Taktéž uvítala různé skupiny na FB (např. Máme postižené dítě, Autismus, ADHD), kde se matky autistických dětí dělí o rady a zkušenosti.

Respondentka M II v rozhovoru uvedla, že veškeré informace získala ve speciálně pedagogickém centru (dále jen SPC). Když zjistila, že respondent D II je autistické dítě, ihned kontaktovala SPC a domluvila si tam schůzku. Uvádí, že to pro ni byl jediný přijatelný způsob.

Respondentka K I uvádí, že nejprve se učila jak pracovat s autisty a později dostala materiály a literaturu k nastudování. Po odborné literatuře moc nepátrala. Ke své práci si hledá na internetu různé články a příběhy lidí s autismem. Snaží se vzdělávat a rozvíjet se v problematice autismu, i když jsou autistické děti individuální a každé je úplně jiné. Respondentka K I uvádí, že se nedávno zamýšlela nad literaturou k problematice autismu a myslí si, že je velmi těžké psát k tomuto tématu. Protože každé dítě má jiný problém a různé projevy či příznaky. S úsměvem na tváři dodává, že po ukončení studia by ráda pracovala s dětmi s autismem a možná by svým příspěvkem ráda přispěla k odborné literatuře.

Respondent K II na moji otázku, zda si myslí, že má dostatečné množství informací o autismu, odpověděl, že o autismu toho ví dost. V teoretické rovině to není dostačující, ale pro jeho praxi mu to stačí. Uvedl, že autisté nejsou stejní, každý je jedinečný, a i kdyby měl načteno spoustu teorie, není to dostačující. Každému jedinci je nutno věnovat co nejvíce času, aby ho co nejlépe poznal. Respondent K II uvedl, že v odborné literatuře se moc nevyzná, že spíše četl životní příběhy lidí s autismem.

5.2 Diskuze

V diskuzi se nejdříve zaměřím na zodpovězení dílčích otázek a na závěr zhodnotím hlavní výzkumný cíl.

Vyhodnocením dílčích otázek je:

Jaký je pohled rodičů na volnočasové aktivity jejich dítěte s PAS?

Je známo, že každé dítě má individuální potřeby a zájmy. U dětí s PAS to není výjimkou. Hodně záleží na rozsahu postižení dítěte. Respondentka M I uvedla, že její syn žádný volnočasový kroužek nenavštěvuje. Důvodů je hned několik: Respondent D I nerozumí pravidlům a nechápe je, nedokáže respektovat příkazy a v neposlední řadě bylo respondentce M I naznačeno, že volnočasové aktivity jsou jen pro „zdravé“ děti, proto nejsou vhodné pro jejího syna. Respondentka M II podporuje respondenta D II ve všech aktivitách, které navštěvuje. Obě respondentky se shodují na tom, že svůj volný čas děti nejčastěji tráví u počítače, tabletu a surfují po internetu.

Jaké jsou výhody a nevýhody volnočasových aktivit dětí s PAS z pohledu vedoucích zájmových kroužků a rodičů?

Každá činnost, každá věc či každá situace má vždy dvě strany, jednu kladnou a jednu zápornou. Shodneme se na tom, že volnočasové aktivity jsou pro všechny děti důležité, ne však na tom, že jsou nutností. Nutností ovšem u dětí s autismem je, aby okolí vědělo, jak se k nim chovat. Celkově lze tedy říci, že volnočasové aktivity dětí jsou nedílnou součástí jejich života. Přece každý z nás navštěvoval někdy nějaký kroužek. V první řadě jde o to, že dítě se i v zájmovém kroužku dále rozvíjí a osvojuje si mnoho potřebného do života. Každý rodič své dítě podporuje v jeho zájmech či koníčcích. Bohužel velkým záporem je neinformovanost veřejnosti a nepřipravenost přijmout autistické dítě mezi „zdravý“ dětský kolektiv.

V Brně najdeme mnoho zájmových kroužků, které jsou určeny autistickým dětem. Maminky ze Zlína tuto možnost postrádají. Ve Zlíně se nenajde jediný volnočasový kroužek s cílovou skupinou dětí s PAS.

Jaký je samotný přístup dětí s PAS k volnočasovým aktivitám?

To, do jaké míry je dítě s PAS schopno pochopit význam pojmu „volnočasové zájmy“ se odráží i na jeho životě. Je pravdou, že záleží na míře postižení. Veškerý volný čas i děti s autismem tráví doma u počítače nebo tabletu. Surfují po internetu, po sociálních sítích nebo hrají hry. Mnoho zájmových aktivit nemají, spíše se soustředí na jednu a o tu se dopodrobna zajímají. Z rozhovorů jsem zjistila, že zájem o volnočasové aktivity u dětí s PAS je hodně omezen. Respondent D I se teoreticky zajímá o sport, hlavně o hokej. Kvůli jeho diagnóze není schopen navazovat kontakt s vrstevníky, ani s ostatními lidmi. Respondent D II se aktivně zajímá o cizí jazyky a velmi rád vaří. Děti jej nedokáží přijmout mezi sebe, spíše se mu posmívají, proto je respondent ochuzen o sociální kontakt s vrstevníky.

Jaký mají názor rodiče a odborníci na integraci?

Respondenti se shodli na tom, že integraci vnímají jako pozitivum pro děti s autismem. Podmínkou však zůstává, aby laická, ale i odborná, veřejnost znala pojem „autismus“ a dokázala si představit projevy autistického dítěte. V průzkumu jsem měla dva chlapce, oba dva byli integrováni. Respondent D I je integrován v Základní škole v Malenovicích,

kde mu ve třídě pomáhá asistent pedagoga. Respondent D II je integrován na osmiletém gymnáziu ve Zlíně. Bohužel on ve třídě asistentku pedagoga nemá a dle názoru nevlastní matky, se to odráží na jeho studijních výsledcích. Vyniká jen v tom, o co se zajímá. S ostatními předměty má problémy.

Jsou dostatečně informovaní o problematice PAS rodiče i odborníci?

Všichni účastníci uvedli, že toho o autismu ví dostatek. Taktéž uvedli, že jsou členy mnoha skupin na FB (např. Autismus – alternativní léčba, Asociace pomáhající lidem s autismem – APLA, Jdeme autistům naproti). Veškeré informace hledají na internetu, protože zde jsou i osobní zkušenosti matek, které mají dítě s PAS. Z rozhovorů vyplynulo, že odbornou literaturu nevyhledávají. Mnohem jednodušší je informace o autismu získat v organizacích, které se zabývají problematikou PAS nebo ve speciálně pedagogickém centru.

Hlavním cílem mého výzkumu bylo posoudit kvalitu integrace dětí s PAS ve volnočasových aktivitách z pohledu rodičů a vedoucích zájmových kroužků.

Celkově z rozhovorů vyplynulo, že děti s autismem nejsou běžně začleněny do volnočasových aktivit mezi „zdravé“ děti. Ano, najdou se jedinci, vysoce funkční autisti, kteří navštěvují takové kroužky. Bohužel se stává, že do kolektivu dětí nezapadnou nebo je kroužek brzy přestane bavit. Dle rozhovorů, i mých zkušeností, jsou kroužky, které jsou určeny primárně pro autistické děti. Tyto kroužky jsou podle mě velkým pozitivem. Kroužky jsou zaměřeny na praktické dovednosti, které společnost vnímá jako samozřejmost (například jízda autobusem, nákup potravin pro denní spotřebu, mytí nádobí, příprava jednoduchých pokrmů). Bohužel ve Zlíně tyto kroužky nenajdeme. Maminky autistických dětí v rozhovorech uvedly, že by takové kroužky uvítaly. Děti by byly i v odpoledních hodinách v kroužku, kde by se učily smysluplné činnosti.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě vyhodnocení rozhovorů jsem zjistila, že ve Zlínském kraji je hrubý nedostatek volnočasových aktivit určených pro děti s PAS. Maminky dětí s PAS by rozhodně uvítaly, kdyby jejich dítě mohlo v odpoledních hodinách navštěvovat kroužky a nesesedlo by jen doma u počítače a nesurfovalo po internetu a sociálních sítích.

Během své praxe v Brně, kde jsem 14 dnů působila v autistické škole a odpoledne v kroužcích pro děti s PAS, mohu usoudit, že volnočasové kroužky jsou pro děti velkým přínosem. Především bych uvítala kroužky, kde děti s PAS budou získávat praktické zkušenosti, jako například přichystat si svačinu, umýt nádobí, jezdit trolejbusem či dokázat nakoupit drobné potraviny (chleba, rohlíky, máslo, mléko).

Za důležité považují zmínit i fakt, že autistické děti nejsou hloupé, mají mnohem vyšší IQ než je průměr naší společnosti. Při dostatečné péči a pozornosti by z těchto dětí v mnoha případech mohli být géniové. Avšak tím, že děti budou mít ve škole pouze úlevy, toho nedocílíme. Je potřeba, aby na základních školách, na gymnáziích a na středních školách byli asistenti pedagogů a podporovali autistické děti v maximální možné míře.

Taktéž bych navrhovala mnohem větší propagaci dané problematiky autismu mezi laickou veřejností, která nemá ani minimální poznatky o autismu. Pravdou je, že jedenkrát za rok se koná světový den autismu, který připadá na začátek dubna. Pro představu jsem se zeptala náhodných 20 známých, zda se někdy setkali s pojmem autismus. Pouze 6 z nich mi odpovědělo, že se jedná o nějaký druh postižení, ale už nevědělo, čeho se to týká nebo čím se autismus projevuje (moje představa byla, že minimálně polovina z nich bude vědět, co pojem autismus znamená).

Myslím si, že i široká společnost by uvítala, kdyby se například jedenkrát v měsíci scházely maminky a rodinní příslušníci autistických dětí a podělili se s ostatními o své zkušenosti. Nemuselo by se jednat pouze o uzavřené skupiny, kam by chodili jen rodiny autistických dětí. Uvítala bych, kdyby se takových sezení účastnili i dobrovolníci a jedinci, které problematika PAS zajímá.

ZÁVĚR

Téma týkající se autismu jsem si vybrala záměrně vzhledem k mým předchozím zkušenostem a také, abych si teoretické poznatky vyzkoušela na vlastní kůži. Během realizace výzkumu jsem se seznámila s lidmi, kteří dokázali změnit můj pohled na problematiku autismu. Seznámila jsem se se zajímavými lidmi, kteří dokázali můj život obohatit. Navázala jsem přátelské vztahy, které bych ráda udržela do budoucna.

Základním a zároveň hlavním cílem této bakalářské práce bylo posoudit kvalitu integrace dětí s PAS ve volnočasových aktivitách z pohledu rodičů a vedoucích zájmových kroužků pomocí kvalitativního výzkumu.

Teoretická část bakalářské práce byla zaměřena na vysvětlení základních pojmů, které se týkají poruchy autistického spektra. Za důležité považuji orientovat se v problematice pervazivní vývojové poruchy dle Mezinárodní kvalifikace nemocí. Dále projevy autistického chování a v neposlední řadě zdravotní a sociální péči o děti s PAS.

Praktická část byla především zaměřena na posouzení kvality integrace dětí s PAS. Zvolila jsem kvalitativní výzkum, který jsem prováděla formou polostrukturovaných rozhovorů s dětmi s PAS s jejich rodiči a s vedoucími zájmových kroužků pro děti s PAS. Během rozhovoru mi respondenti odpovídali na otázky, které odpovídaly jak hlavnímu cíli mé práce, tak i dílčím otázkám. Rozhovory jsem se souhlasem respondentů nahrávala na diktafon a posléze doslovně přepsala. Výzkum byl vyhodnocen pomocí kódování. V závěru praktické části uvádím doporučení pro praxi, kde poukazuji na chybějící aktivity pro děti s PAS ve Zlínském kraji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-979-8.
- [2] BAZALOVÁ, Barbora. *Poruchy autistického spektra*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5781-4.
- [3] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] HANEY, Michelle R. *Understanding children with autism spectrum disorders*. Los Angeles: Sage Publications, ©2013. ISBN 978-1-4129-8246-7.
- [5] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [6] HRDLIČKA, Michal a Vladimír KOMÁREK. *Dětský autismus*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-813-9.
- [7] KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2713-4.
- [8] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [9] MOOR, Julia. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.
- [10] MÜLLER, Oldřich et al. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0231-9.
- [11] OPATŘILOVÁ, Dagmar a Marie VÍTKOVÁ, et al. *Sociálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5693-0.
- [12] PIPEKOVÁ, Jarmila et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- [13] THÓROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. Praha. ISBN 80-7367-091-7.
- [14] VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika: Integrace školní a sociální*. 2. vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

- [15] VOKURKA, Martin a Jan HOGO et al. *Velký lékařský slovník*. 9. vyd. Praha: Maxdorf, 2009. ISBN 978-80-7345-202-5.
- [16] VOSMIK, Miroslav a Lucie BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-687-2.

Elektronické zdroje

- [17] *Česko svítí modře* [online]. 2014 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.posvitme-si-na-autismus.cz/>
- [18] O SDRUŽENÍ. *Za Sklem* [online]. Copyright, 2012 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.zasklem.com/o-sdruzeni/>
- [19] PODPORA OSVĚTOVÉ KAMPANĚ ČESKO SVÍTÍ MODŘE. *Za Sklem* [online]. Copyright, 2012 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.zasklem.com/podporujeme/>
- [20] Volnočasové aktivity pro lidi s PAS ve školním roce 2013/2014. *APLA Jižní Morava* [online]. 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.apla-jm.cz/index.php?ID=691>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AS	Aspergerův syndrom.
FB	Facebook.
KTB	Kognitivně-behaviorální terapie.
IVP	Individuální vzdělávací plán.
PAS	Poruchy autistického spektra.
SPC	Speciálně pedagogické centrum.
TV	Televize.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Klasifikační systém poruchy psychického vývoje F84 Pervazivní vývojové poruchy	16
Tabulka 2: Diskutované okruhy v závislosti na respondentech.....	43

SEZNAM PŘÍLOH

P I	Respondent D II
P II	Respondent M I
P III	Respondent M II
P IV	Respondent K I
P V	Respondent K II

PŘÍLOHA I: RESPONDENT D II

- (student): Jenom Tě chci na začátek upozornit, že veškeré, co mi tady povíš, bude anonymní a jenom vytáhnu z toho veškeré data, které budu potřebovat a použiju je do bakalářky. Tak jenom jestli s tím souhlasíš?
- (respondent): Jo to je v pohodě.
- (student): Tak já se Tě zeptám, Jaké máš koníčky, co Tě zajímá?
- (respondent): Cizí jazyky.
- (student): Cizí jazyky?
- (respondent): Ehm... No.
- (student): Aj ve škole děláš cizí jazyky?
- (respondent): Tam dělám jenom dva, jako spíš dělám mimo školu cizí jazyky.
- (student): Mimo školu, a jaký jazyky děláš?
- (respondent): Tak ve škole angličtinu a francouzštinu a jinak dělám portugalštinu a španělštinu, mimo školu.
- (student): Ty jo, a kam do těch kroužků chodíš?
- (respondent): Španělštinu mám soukromě a portugalsky se učím sám.
- (student): Jenom z knížek?
- (respondent): No, tak to je podobné španělštině, takže to když někdo umí španělsky tak to už není těžké pochopit.
- (student): Aha. Takže ve škole máš angličtinu...
- (respondent): Francouzštinu.
- (student): A francouzštinu a...
- (respondent): Jinak španělštinu a portugalštinu.
- (student): Jo. A na španělštinu chodíš na soukromo, k nějaký paní učitelce.
- (respondent): No.
- (student): A jinak nějaký jiný kroužky? Protože jsi mi říkal...
- (respondent): Do zpívání.
- (student): Do zpívání? A to chodíš kam?
- (respondent): Na Jižňáky. Klářina kámoška, ona.
- (student): Aha, aha. A jinak? Když přijdeš domů ze školy tak co děláš?
- (respondent): V úterý chodím doučovat matiku.
- (student): Ty doučuješ matiku?
- (respondent): Ehm...
- (student): Teda. Matika tě baví Jo?
- (respondent): Jo a ještě angličtina.
- (student): Angličtina. V tom vynikáš ve škole? V matice, v angličtině?
- (respondent): Nee, v angličtině jo, tam mě chválí učitelka, že jsem nejlepší jako z té skupiny.
- (student): Jo.
- (respondent): Dokonce mi dala jako zvláštní, jako dokonce na čtvrtletí mi dala obrovskou pochvalu zvlášť k tomu papírku.
- (student): Tak to je výborný.

- (respondent): V matice nijak ne. Tak, ten kluk je o hodně mladší, takže tam jsou takové ty věci, které člověk běžně...
- (student): Takové základy.
- (respondent): No.
- (student): Tak to je hezký. A to je nějaký kamarád, co ho doučuješ?
- (respondent): Od mamky.
- (student): Jo, a jinak? Nějaký sport třeba?
- (respondent): Tak já nevím, tak já ani ne tak běhám, ale tak spíš rád chodím na túry.
- (student): Chodíš na túry?
- (respondent): Ne na, to jsem řekl blbě. Já se jen tak procházím po městě, nebo někam jdu se projít.
- (student): Jo, to tě baví.
- (respondent): Jako ne třeba 10 km nebo 5 km.
- (student): Ale, takovou vycházku si uděláš.
- (respondent): No jenom procházku.
- (student): A teďka o velikonocích, o prázdninách, co budeš dělat?
- (respondent): Jak to mám vědět? To přijde samo. Zítra jedu k babičce.
- (student): No vidíš, jedeš k babičce. A babička tvoje bydlí ve městě nebo...
- (respondent): Ve městě, tady ve Zlíně.
- (student): Tady ve Zlíně?
- (respondent): No.
- (student): Na bytě?
- (respondent): Ne, normálně v Baťovském domku.
- (student): V Baťovském domku, takže má zahrádku?
- (respondent): No.
- (student): Ehm. A do zpívání si říkal teda, že chodíš, a ještě si říkal o nějakém kroužku, že máš v pondělí?
- (respondent): To je to zpívání.
- (student): Jo to je to zpívání na těch Jižňácích. A při škole nějaký kroužek?
- (respondent): Do školy ne... Tam.
- (student): Tam ne.
- (respondent): Tam ne .
- (student): A maluješ? Nebo tak něco?
- (respondent): Ne to ani ne.
- (student): Mě prostě zajímá, co děláš ve svém volném čase, když třeba přijdeš domů.
- (respondent): Já nerad maluju.
- (student): Nerad maluješ. =)
- (respondent): Tek teda jako, no, neumím to.
- (student): Neumíš?
- (respondent): Ale chtěl bych to zkusit, když...
- (student): Nevíš jak na to?
- (respondent): No, nevím jak na to, hlavně prostě nemám talent.

- (student): Nemáš talent? Určitě máš talent na něco jiného.
- (respondent): No.
- (student): Na ty jazyky, jak si říkal. A tomu se věnuješ každý den? Te portugals-ti-ně?
- (respondent): Tak to né každý den, třeba jednou týdně, nebo dvakrát za týden. Pod-le toho jak to jde.
- (student): A učíš se jako slovíčka sám? A všechno tak?
- (respondent): No, a gramatiku. Když to je podobné španělštině všechno. To je jed-noduché, no.
- (student): Ehm...
- (respondent): Výslovnost je těžká.
- (student): Oproti té španělštině?
- (respondent): Oproti všemu. =D Francouzština je jednodušší na výslovnost, než por-tugalština.
- (student): Vážně? To jsem si myslela, že je to naopak.
- (respondent): To je těžké. Nebo ta výslovnost, ta je těžká.
- (student): Aha. A třeba o víkendu teďka si dělal co? Jestli se můžu zeptat.
- (respondent): Jsem byl v té Praze v sobotu.
- (student): Aha.
- (respondent): Pak jsem jenom tak odpočíval po té Praze.
- (student): V tu neděli jsi jenom relax měl.
- (respondent): No, tak v neděli chodím zase k babičce. Ve čtvrtek a v neděli vždycky.
- (student): Máš to pravidelně daný? Jo?
- (respondent): No.
- (student): A za maminkou?
- (respondent): Ona bydlí v Doubravách, ona nebydlí ve Zlíně. Takže já za ňou jez-dím tak jednou za 14 dní na víkend.
- (student): Jo. A vídáš se s bratrancem nebo sestřenicí?
- (respondent): Oni jsou malí a strašně otravní, takže radši ne.
- (student): =D
- (respondent): S bratrem, no on má 8 roků a vždycky jezdíme spolu do těch Doubrav za mamkou.
- (student): A brácha bydlí s tebou doma?
- (respondent): Ne, ten bydlí tak 2 kilometry ode mne se svým tat'kou.
- (student): Aha.
- (respondent): A mojim otčímem vlastně a s tím jsme bydleli předtím, když jsme ještě bydleli s mamkou, tak jsme bydleli tam, kde teď bydlí oni.
- (student): Jo.
- (respondent): Všichni jsme tam bydleli.
- (student): Všichni, takže ty máš jenom jednoho bráchu?
- (respondent): Nooo.
- (student): A s ním máš vztahy? Jako v pořádku.

- (respondent): Jo, tak ale on má 8 roků, takže to je tak, to se nedá moc extra říct. Ale prostě jsme v pohodě.
- (student): To si moc nerozumíte, že?
- (respondent): Noo.
- (student): Jakoby, že byste šli spolu ven a tak.
- (respondent): No.
- (student): Na hřiště?
- (respondent): To ne.
- (student): Nechodíš tady na hřiště nikde?
- (respondent): Nee.
- (student): A co kamarády, máš?
- (respondent): Jenom, já se s klukama moc nebavím, já spíš mám kamarádky a holku mám.
- (student): Spíš kamarádky a tu holku, máš. A chodíš s nima ven?
- (respondent): Ale joo...
- (student): Třeba do města jdete?
- (respondent): Třeba s Hanou =)
- (student): A kam chodíte do města?
- (respondent): Buď tady, tady jsem teda dlouho nebyl. Spíš chodíme do Zlatého jablka, a tak se jdeme tak projít.
- (student): Jenom se procházíte.
- (respondent): No, a nebo si něco dáme. Tak jak třeba teďka.
- (student): Jo.
- (respondent): A s Hanou jsem byl na diskotéce.
- (student): A kde na diskotéce?
- (respondent): Tady na Novostě byla obrovská akce.
- (student): Aha.
- (respondent): 1. března, ale to už je dávno.
- (student): A co bys mi tak ještě řekl o sobě?
- (respondent): Tak já nevím, mám 16 roků.
- (student): Chodíš na gympl.
- (respondent): No, chudák moje holka.
- (student): Ta je v Praze. Proč je chudák?
- (respondent): Tak se na mě podívejte, jak jsem hnusný.
- (student): To není pravda. Kdyby Tě neměla ráda a nelíbil ses jí, tak s tebou nebude ne?
- (respondent): Napadlo mě, že je semnou tak, já nevím... Okouzli? Spíš tím, že málo kluků poslouchá tu skupinu takže...
- (student): Takže tím si ji okouzli?
- (respondent): No tak hlavně všichni ostatní kluci to nesnáší, no většinou to odsuzují, prostě. Tak jsem asi jeden z mála kluků, se kterým mohla chodit.
- (student): =D To si nemyslím, a to jsem taky holka. No a ještě něco mi pověz, kromě toho, že tě baví jazyky a seš v nich fakt dobrej. Třeba doma, zvíře máte?

- (respondent): Já jsem zvíře.
- (student): Kočku?, ale prosím Tě.
- (respondent): **Nemáme, máme kočku, ale ta je pořád venku. Spíš taťkova.**
- (student): Ehm... a ty bydlíš taky jako by na domku Baťovým?
- (respondent): Jo s taťkou, tak já nevím, jestli je to jako Baťovský, ale je to stejný velikosti.
- (student): Jo a jinak je to normální barák.
- (respondent): Jo
- (student): Takže nebydlíš na bytě?
- (respondent): Ne
- (student): Tak nepotřebujete mít kočku doma, když máte zahrádku.
- (respondent): No právě
- (student): **A psa? Nebo jiné zvíře?**
- (respondent): **Psa měl jsem, ale ten je teď v Doubravách s mamkou.**
- (student): Je s mamkou.
- (respondent): Taťka by ho nesnesl. **To je jorkšír, takže on je, jakože uvnitř.**
- (student): Jo, jo, jo.
- (respondent): V bytě by to nepřežil asi.
- (student): Ale však on může být i v bytě.
- (respondent): Ne, já bych to nepřežil.
- (student): Jo ty bys to nepřežil.
- (respondent): Tak přežil samozřejmě že, ale já si myslím, že tak prostě že...
- (student): Máš rad svůj klid.
- (respondent): No hlavně bych si nemohl jako pořádně pustit hudbu nahlas, když jsem sám doma nebo tak.
- (student): To je pravda.
- (respondent): Tam je to takové menší...
- (student): **Takže hudba tě ještě zajímá.**
- (respondent): **Ale to snad každého teenagera v mém věku. Každý poslouchá hudbu v mém věku teda.**
- (student): To není jako pravidlem. A tvá nejoblíbenější skupina?
- (respondent): **One Direction.**
- (student): One Direction. A ještě nějaká? Co si rád poslechněš?
- (respondent): **Defakto, to je Zlínská rapová skupina, to je zas rap.**
- (student): To neznám.
- (respondent): To nezná skoro nikdo.
- (student): Se ještě něco přiučím => a s něma se znáš osobně?
- (respondent): Ne, ale teďka v sobotu půjdu možná na jejich koncert tady do Golemu.
- (student): Ehm...
- (respondent): Ale mamka se s nima zná osobně.
- (student): Mamka.
- (respondent): Vlastně díky ní to poslouchám, jinak bych je asi neznal.

- (student): Jo.
- (respondent): Má dokonce i jejich CDčko věnované přímo pro ni, takže jí trošku závidím.
- (student): I s podpisem, jo?
- (respondent): Ehm...
- (student): (=) Tak ona ti ho určitě půjčí.
- (respondent): Snad jo
- (student): Nebo si ho vypálíš. Máš ho určitě vypálený.
- (respondent): Nemám, no.
- (student): Nemáš...
- (respondent): Ale třeba v Brně, to mě našťvalo. Jsem byl na srazu v Brně, tam už nikdy nepojedu. Jako to jsem byl jednou v životě, jsem byl na srazu té skupiny v Brně.
- (student): aha...
- (respondent): Teď už jezdím jenom na ty Pražské srazy.
- (student): Jo.
- (respondent): A normálně byla tombola no a tak jsem si prostě vybral nějaké čísla a ta hola vedle mě měla míň čísel a řekla mi: „vyměníme si to?“ Prostě tak mám víc, ale tak dobře, vyměním si to s tebou. Jsme si to vyměnili, a ona měla výherní lístek na CDčko. Jsme si to neměli vyměňovat.
- (student): Ty jo tak to našťve člověka.
- (respondent): Hm, jo.
- (student): Tak to si na ni musel být našťvaný co?
- (respondent): Trošku (=), pro dobrotu na žebrotu.
- (student): Jo, jo, pro dobrotu na žebrotu (tak jo).

PŘÍLOHA II: RESPONDENT M I

- (student): Tak veškeré jakoby údaje co tady dneska mi řeknete, budou anonymní a já prostě použiji jenom veškerý výcuc a bude to jenom k bakalářce jo? Tak jestli s tím souhlasíte?
- (respondent): Ano souhlasím.
- (student): Jo tak začala bych tím, kdy byl Vašemu dítěti diagnostikován autismus?
- (respondent): Eee... atypický autismus mu diagnostikovali v Praze u paní doktorky Krejčířové, atypický autismus a bylo to asi před 2,5 lety. Takže když měl, když měl, mu je teď 8,5 tak, když měl kolem toho 6 roku, než šel do školy, těsně.
- (student): Jo, a jaké byly reakce Vaše? Jako na to zjištění.
- (respondent): Žádné, protože už vlastně dopředu byly takové náznaky, že je autista a už jsme to tušili a potřebovali jsme to jenom potvrdit.
- (student): **Takže vy už jste si dopředu jakoby sehnala nějaký informace o tom?**
- (respondent): Ehm. Když, když měl asi 3 roky, tak už jsem to začali řešit, protože chodil po špičkách, mával třeba rukama, skládal si kostky do řady podle barev a všechno, takže eee... jsem to začali tušit, takže jsem se ptali doktorky jeho, ta nám řekla že je to nesmysl, že kdyby byl autista, tak jí nepříjde do ordinace, no a **vlastně přes paní doktorku, přes logopedku Vařákovou jsem se dostali do Eduka, protože spolu sídlí ve Vitaru a vlastně přes to Eduko už jsme dostávali další informace a další nabídky spolupráce vlastně s něma a různé pomůcky nám vozili z toho Eduka a tak. Takže vlastně přes to Eduko šlo.**
- (student): **Takže veškeré informace z Eduka?**
- (respondent): **Eduko a počítač.**
- (student): **Počítač, literaturu jste nešáhla?**
- (respondent): **Ne ne, přes počítač. Našla jsem si na tom vlastně nějaké věci, co se týká diagnóz nebo jaké jsou projevy toho autismu a to všechno a potom vlastně ještě stacionář.** Protože, když byl v tom stacionáři, tak tam už přece aspoň něco o tom málo věděli, takže ještě i z toho stacionáře nám dávali nějaké ty kontakty a tak.
- (student): A kdy začal chodit do toho stacionáře?
- (respondent): Eee... to měl necelé 4 roky. Protože do školky se vlastně chodí ve 3.
- (student): Ehm...
- (respondent): Po 3 roce, to měl plenku, takže do školky ho nikde nechtěli a nemluvil, takže v průběhu toho, kolem 4 roku jsme sehnali teda ten stacionář, kde nám ho vzali.
- (student): A on byl teda v stacionáři, až do té doby, než nastoupil...
- (respondent): Ještě rok před školou (měl odklad).
- (student): Ehm...
- (respondent): A vlastně ten rok, co měl odklad, tak nastoupil do běžné mateřské školky s asistentkou.
- (student): Tady v Malenovicích?
- (respondent): V Malenovicích.

- (student): Jo, a teda když měl nastoupit tak jste uvažovali o integraci jakoby do běžné základní školy nebo, nebo jste uvažovali o tom, že ho dáte do praktické nebo speciální školy?
- (respondent): Né, my jsme to nechávali vyloženě na SPC, protože oni řekli, že musí udělat vyšetření a podle toho vyšetření, že se rozhodne, vlastně jestli... on měl nastoupit do nějaké té přípravy eee... někde na těch Jižních Svazích jak je ta Středová, tak oni mají ten rok přípravný.
- (student): Jo, ano, přípravný.
- (respondent): Jenomže tu třídu zrovna neotevřeli, protože jim chyběli žáci, takže tím líp pro nás. Takže tím pádem se dostal do běžné mateřské školy. No a tam vlastně udělali zase ty testy a zjistili, že je schopný nástupu do běžné základní školy s asistentkou. Takže, s tím teda že teďka půjde příští rok dělat další ty testy a to se rozhodne, jestli bude dál na základní škole nebo půjde do praktické školy.
- (student): Jo a školu Vám jako by doporučili nebo jste si sami hledali?
- (respondent): Sami, sami jsme si hledali eee... to samé i tu mateřskou školu vlastně
- (student): Ehm...
- (respondent): Protože, mě vlastně poslali jen mail z toho SPC, že si máme shánět nějakou tu školku, že doporučují prostě, nebo že dají doporučení do běžné mateřské školky.
- (student): Jo.
- (respondent): Jenomže záleží, která mateřská škola, školka, školka tak a základní škola vyjde vstříc.
- (student): Takže v okolí bylo hodně základních škol, které jakoby nebrali toto v potaz nebo nechtěli přijmout?
- (respondent): Ty základní školy nevím, protože to se přiznám, to jsem byla jenom ve dvou vlastně.
- (student): Ehm...
- (respondent): To jsem byla na té 11ce, protože jsme řekli, že Zlín budeme řešit, až jestli nám nevyjdou Malenovice, protože když v Malenovicích jsou dvě školy, tak by byl nesmysl ho vozit vlastně do Zlína. Takže v obou dvou školách nám jakoby vyšli vstříc, s tím že kdyby to na té 11ce, mi řekli, že když nic neseženu, ať přijdu, že to budou nějak řešit a tady na té 8ce mi přímo ten ředitel řekl, že on v tom problému nevidí.
- (student): Jo, ale v té mateřské škole byl větší problém?
- (respondent): Ta mateřská škola to byl větší problém, to jsme zkoušeli Tečovice a dál prostě i Zlín, protože je logopedická, jak je Samohýl, tak tam někde, jak jsou Technické služby a to...
- (student): Jo ano jo.
- (respondent): Tak tam je nějaká škola právě přímo ta logopedická, tak tam jsme byli, jenomže eee... oni měli problém s tím, že vlastně Tom už byl velký, takže do té logopedické, to jsou děcka, které jsou třeba 3 až 5 leté a nakonec, nakonec nám ho nechtěla vzít z toho důvodu, prostě že je autista, že oni mají nějakou svoji školku a to všechno. Takže jsem byla ve svitu je nějaký odbor ministerstvo školství nebo

něco takového, tak tam jsem přímo šla, protože to bylo vlastně, já jsem na to měla týden, abych ho dostala do nějaké školky.

- (student): Ehm...
- (respondent): Kdy jsou ty zápisy.
- (student): Jo, jo.
- (respondent): Takže jsem se tam šla ptat, s tím co mám dělat, že mi ho nikde nechcou vzít, že mám papír, že může jít do normální mateřské školy, školky no a paní mi řekla, že si mám vybrat školku, do které ho chceme dát, a ona to zařídí, že ho tam musí vzít.
- (student): Ehm...
- (respondent): Takže, jenomže zas jít proti někomu, takže nám ho nakonec vzala vzadu nevím, která to teďko je, paní Pilátová tam teďko je ředitelka, u toho TESCO, tak tam ho vzali.
- (student): Jo, a teď se zeptám na Tomáška, eee... jaké jsou jeho zájmy, co ho nejvíc zajímá?
- (respondent): Nejvíc ten sport – fotbal, hokej, teorie, teorie a sledování zápasů v televizi, když jde třeba ještě s mojí na hokej, protože my jsme byli u Yvety, my jsme byli u Yvety před Vánocemi vloni na návštěvě, když ještě byla jako by doma a to. A eee...oni měli lístky na hokej s Kladnem.
- (student): Jo.
- (respondent): Měl tam být Jágr a spol.
- (student): Ano.
- (respondent): No, jenomže oni, prostě my jsme se tam trochu zdrželi, než přijel domu, oblekli se tak oni přijeli a už se hrálo. Tak to byl takový řev, prostě taková hrůza, že můj tam stál. Šli okolo policajti, jenomže on, teďka jak... to je nesmysl, že děcko není napsané ani v řidičáku, ani v občance, nikde, to samé rodné příjmení, nic tam prostě už není napsané. Takž on, policajti se ho ptali, jenomže Tomáš jak špatně mluví a to všechno. Teďka on ho nemá nikde zapsaného, takže vlastně nemohl dokázat, že je to jeho syn. Tak nějak že se to teda vyřešilo, tak šli z tama pryč. No hrůza byla, protože kartičku postižení si nebrali, protože říká, nebudu brát na hokej ještě kartičku, ať to někde neztratím, na co, když mám lístky koupené. Takže byla hrůza, takže mu to člověk nevysvětlí. To samé ve Zlámanci na fotbale, on musí být od začátku, neexistuje přijít 5 minut po zahájení. Musí být prostě, tak jak musí být první třeba ve vlaku (ne to jsme jeli, to byl taky zážitek), ale v autobuse musí být třeba první, jo. V trolejbusu musí sedět, neexistuje, aby stál, tak udělá peklo. Takže, když stojíme tak si vybírám vyloženě prostě, kde vidím, že je volné místo, tak nasedneme. Řeknu mu, že to tam nejede, i když to tam jede prostě a čekáme na další.
- (student): Jo.
- (respondent): Protože on prostě, mu to člověk nevysvětlí, prostě má to tak nějak vžitě. Takže...
- (student): A aktivní sport nějaký?
- (respondent): E-e.. aktivní ne, protože on nerozumí a nechápe pravidla. Takže...

- (student): A třeba plavání nebo tak v létě?
- (respondent): V plavání, vody se nebojí, teďka byli plavat, takže ze začátku byla hrůza, protože on nevěděl, co ho čeká, když se řeklo, že půjdou do plavání.
- (student): Ehm...
- (respondent): Tak už potom ani učitelka nemluvila, vždycky až Tomáš odešel z vyučování, když šel domů. A vlastně šel tam poprvé a potom byl úplně nadšený, super, odchodil to. Vody se nebál, potápěl se, dostal normálně diplom jak ostatní děti, takže. Ale že by jako vyloženě nějak závodně nebo něco nebo ne. To, navrchu máme bazén, tak přes léto, tam je teda celé léto, když se dá, ale jinak. Musí být prostě pořád pod kontrolou, nejhorší je to vysvětlování těch pravidel, vlastně a to všechno, protože on tomu nerozumí.
- (student): Jo.
- (respondent): On rozumí, když je žlutá nebo červená karta, že se něco udělalo špatně, takže jsme to zavedli i ve škole vlastně, že ze začátku, když žduchal děti, protože neumí navázat kontakt, tak on je shazoval, štípal a podkopával jim nohy, tak jsme se domluvili s asistentkou, že vlastně, když na ty karty. Tak on měl na den 7 karet a ona mu to škrkala vlastně podle toho, když něco udělal tak mu to prostě škrkla. Pro něho je to horší, když mu řeknou, že mu škrtnou razítko, než když dostane pětku. To je pro něho horší, když se mu řekne: „Tome, nedělej to, nebudeš to dělat ve škole, Klárka Ti škrtně razítko. To je pro něho horší, než když dostane pět. On prostě nebere nějaké známky, to mu nic neříká. On jede prostě na ty razítka.
- (student): Takže vy ho v ničem jako by takhle nepodporujete?
- (respondent): Ne, ne, ne...
- (student): V žádném sportu?
- (respondent): V žádném sportu ne, protože my jsme se byli ptat vlastně i ve škole, jak jsou takové ty kroužky zájmové, tak nám víceméně bylo řečeno, že ty kroužky nejsou pro nás.
- (student): Ehm...
- (respondent): Protože on má asistentku jenom na vyučování a tady toto, a že by bylo možná lepší třeba s ním chodit do, cvičit do toho sokola, nebo něco takového.
- (student): Jo.
- (respondent): Protože on v ničem mimořádně nevyniká. Takže, že třeba bychom ho třeba podporovali, já nevím třeba, že by do té angličtiny ještě dál chodil nebo něco. Nechceme ho ani zatěžovat tady tímto momentálně, protože v té druhé třídě už je to náročnější. První třídu zvládl úžasně, protože on šel do školy a uměl počítat, uměl takové ty základy, uměl abecedu celou, takže pro něho psát písmena (on píše tiskacím jenom) nepíše, nemá jemnou motoriku, takže umí se jenom podepsat, takže umí ty písmena, které má ve jménu. To si prostě paní učitelka řekla, že prostě to mu nedá úlevu, že to musí se umět podepsat, ale jinak prostě píše jenom tiskacím.
- (student): Jo.
- (respondent): Takže v tomto, ale říkám prostě nic, nic takového co by byl nějak, v něčem extra, že by vynikal.
- (student): Jo.

- (respondent): Ho nebaví vlastně, to jste slyšela, včera vajíčka, prostře nebo něco, ho to nebaví. On je tím nadšený prostě, nebo budou se péct, na vánoce se bude péct cukroví, až se peče, ani čut. Prostě jo to jsou takové ty nebo bude se strojit stromček, je nadšený, budou vánoce. Tome, pojď mě pomoci to třebaš tam dat ty baňky nebo pojď to, né až někdy jindy.
- (student): Jo.
- (respondent): Takže on žije, teďka chtěl vajíčka, takže jsem mu to aspoň hen nACHYSTALA, že to budeme nějak aranžovat nebo že se to někam dá, už je to tam. Ale bude barvit vajíčka dortmund, ale do té doby než to zas bude, no.
- (student): Jo.
- (respondent): Takže tak.
- (student): **Aaa, vy berete to jako pozitivum, to že je integrovaný na základní škole?**
- (respondent): **Eee... určitě, protože je v uvozovkách mezi normálními dětmi a myslím si, že se naučí daleko víc, mezi těma dětma, než, než mezi těma postiženýma. Takže pokud to půjde, tak určitě ho necháme teda na té základní škole.** Když nebude zvládat, nebo když uvidíme nějaké problémy, nebo něco, tak se tomu nebudeme bránit, člověk nenadělá nic, tak půjde do té praktické, ale pokud to půjde. Protože co jsem se bavila, tak v té praktické vlastně neprobírají všechno tak do důsledku. Takže on podle mě bude daleko víc umět a to mu to dá v té normální škole.
- (student): To jo.
- (respondent): **Protože to můžeme porovnat, když byl ve stacionáři, a když byl v normální školce. Ten posun tam byl vlastně jak ohledně jezení, protože on jedl, začal tam jíst příborem v té školce jo, protože dělal to co ostatní děti. A když byl vlastně s těma postiženýma, tak tam velice neměl co po nich jako opakovat. Opakoval to, co dělali to nejhorší.**
- (student): Jo.
- (respondent): Takže takové to olizování všeho a bylo to hrozné, jednu dobu to bylo, mně se chtělo brečet. Tam když člověk přijde do toho stacionáře, to je, to je příšerné. Nevím jak vy, jestli jste tam byla?
- (student): Jo byla jsem tam.
- (respondent): V rámci nějakého toho, a to je katastrofa.
- (student): Takže do žádných jako zájmových kroužků nechodí?
- (respondent): Ne, ne...
- (student): Ani jste jako...
- (respondent): **Byli jsme, byli jsme, v tom sokole teda, byli jsme to zkusit, no a tam jsme byli asi dvakrát, on tam vyrušuje, on prostě nebude čekat v řadě, až na něho přijde řada, on nebude cvičit to, co se má cvičit. On chce teď dělat to a to dělá i v tělocviku vlastně.** Takže říkám čekáme jestli, protože udělal velký pokrok třeba od té, kdy měl ty 3, 5 teď má vlastně 8 a udělal velký pokrok, takže čekáme třeba, co bude dál, ale říkám... není, my, my máme místo kroužku logopedku. Takže my přes tu logopedii. Takže teorie jako, můj sním třeba, jako chodí na ty fotbaly, na hokeje loni jezdili přes celou tu sezónu, jenomže to taky cosi koštuje, že. Takže, takže jako snažíme se aspoň v tom sportu třeba, nebo jezdíme tady třeba po okolí,

ale taky velice se nedá... třeba ta ZOO nebo dětský, dětský den třeba to možná. Teď jsme byli, jak byl ten autismus na náměstí tak eee... ho nejvíc zaujala ta malá koloběžka prostě, jo byl 3x větší než ta koloběžka, ale to ho tak hrozně zaujalo, tak tam se snažil přejet. To mu taky nejde, na kole mu to taky nejde, i když má vlastně to, jenomže on se potom sekne a on už to nechce.

- (student): Jo.
- (respondent): Takže u nás je to všechno takové...
- (student): Eee... jak vnímáte vy vztahy s jeho vrstevníky? Se spolužáky?
- (respondent): Hm... S holkama má lepší vztahy, protože ty holky mají k němu jiný vztah než kluci. To je vidět, i když přijdu do té školy tak se tam s ním objímají a v uvozovkách normálně se s ním baví. Tomáš jim moc ani normálně odpovédět nemůže, protože on se baví tak jak tady, jenom o sportu a tak. No a ti kluci ho mezi sebe, si myslím, moc neberou. Ti ho tam jenom prostě berou, jako že je v té třídě nebo, že tam je ta asistentka, ale myslím si jako, že o přestávkách to co píše asistentka, tak Tomáš je vlastně samorost, takže sám někde stojí u těch ručníků nebo u nějaké té skříňky a třepe si třeba tužkou nebo něco dělá, ale vyloženě, že by se nějak zapojoval nebo kazí, když děti tam něco mají, tak jim to třeba rozbije a směje se tomu, ale že by vyloženě třeba s klukama se nějak zapojoval tak to asi ne. To ani tady vlastně s těma, když jsme chodili. On byl vždycky sólo, no tak když třeba jsme přišli tady co má kamarádka dceru, tak tam se mu líbila pokladna, tak on tam chodil kvůli té pokladně, kvůli té kase. Ale vůbec si té holky nevšiml vlastně nebo tak. Eee... zas co chodíme třeba k těm postiženým, tak tam si dokážou třeba vyhrát se lžičkama jo, nebo má prostě lepší vztah bych řekla k těm postiženým no. Jestli to nějak cítí? Nevím.
- (student): A v rodině má někoho, koho, kdo je jako věkově ve stejné kategorii?
- (respondent): Ne, ne. My to máme tak, že eee... vlastně sestřenice, to je ta Kája, ta má 14. Nevlastní sestra má 20. No a vlastně dál teďka máme zas mimina. Peťa Klabačků toho možná taky budete znát?
- (student): Jo, ano.
- (respondent): Tak to je od sestřenky syn, takže teďka mají mimčo. Takže my to tam máme takové prostě, asi sestřenka má vlastně Mirka Kurova, ta má ty holky, ale ty se sním, jako nějak často nevidí, takže...
- (student): Ehm...
- (respondent): Takže on nemá ani v rodině prostě vyloženě takového vrstevníka, že by byl nějaký tahoun.
- (student): A tak moje poslední otázka, když jsem tady tak na nějaké otázky Vás ptala, co byste mně jakoby ještě řekla, co já, co berete za důležité, a já jsem se Vás nezeptala?
- (respondent): Joj, no tak asi ty úřady, ale to já už jsem říkal předtím, protože člověk, když někam přijde, tak se mi třeba, jsem byla překvapená, že jsem si žádala o příspěvek na benzín, dostali jsme 3. stupeň a mě nikdo z těch sociálních pracovníků nenabídl, abych si zažádala o auto, když máme trojku. Jako to mně připadlo dost jako, když jsem potom jako došla, když jsem si to našla doma na internetu

a přišla jsem tam příště, protože já jsem se byla jen ptat, jestli si můžu zažádat. A oni mi řekli, že jo a dali mi ten tiskopis. No a já jsem tam přišla a říkám můžu se Vás něco zeptat? Říkám, když mám přiznaný 3. Stupeň, nemohla bych si zkusit zažádat o auto? Tak se na sebe podívali, teda no tak zkusit byste to mohla. No tak teda byla u nás na sociálním šetření, zjistili, že teda nemáme fakt žádné jako luxus, to jsme ještě neměli střechu ani nic, to je dělané loni. Venku stálo to škaradé Erko co tady stojí, jako že to můj bude dávat dohromady. No a tak se teda přišla podívat a řekla mi, že máme velkou šanci, že ten příspěvek dostaneme, protože splňujeme všechny podmínky.

- (student): Ehm...
- (respondent): Ale kdybych se sama o sobě nezeptala, vlastně tak nemáme nic.
- (student): Tak vám to nikdo nenabídne.
- (respondent): Tak, tak nám nevyšli. Tak jsme teda dostali, těch sto tisíc na to auto takže to bylo velké pozitivum, ale říkám prostě všechno si musí člověk sám hledat, jo, že to prostě nikdo, ani doktoři neví, když se zeptám, k jakému odborníkovi bych měla jít, nebo ke komu vlastně. Třeba teďka nám řekla psychologka, neuroložka, že bychom si měli udělat další vyšetření to psychologické, už jsme říkali, že jsme objednaní už jo. Ale že by nám třeba řekli, zkuste tam, zkuste tam. Prostě jo, že nechají člověka v tom se plácet. Jenomže i v té době, když malý měl 3,4 roky, tak nebyl FB, nebo možná byla, ale já jsem tam nebyla, takže jsem spoustu věcí nevěděla. Nevěděla jsem jak postupovat při odvolání, nevěděla jsem prostě nic. Jo a opravdu málokdy se trefo na tu sociální pracovníci, která by řekla: jo zkuste to, nebo máte nárok na to, prostě zkuste si zažádat.
- (student): **Takže v tom FB jakoby vidíte velké pozitivum, tady v té stránce?**
- (respondent): **Ano, v tomto jo, ano, ano v tomto určitě jo, protože říkám třeba když si najdu nějaké ty odkazy, nebo něco tak je to třeba i na ty stránky MPSV a to všechno, ale je to o něco jiného, než když člověk čte přímo zkušenosti těch lidí, kteří maj vlastně takové dítě, nebo ještě víc postižené, takže vyloženě, jako říkám asi v 5 skupinách co jsem Máme postižené dítě, Autismus a já nevím co ještě ADHD, protože to je jedna, jedna taky z jeho těchto, že má ADHD, že k tomu se přiklání jen některý odborník, jiný zas ne, takže vyloženě prostě nemáme, diagnózu prostě určila ta Praha a podle toho všichni píšou atypický autismus.**
- (student): Jo.
- (respondent): Ale jestli má něco jiného nebo jestli někam jinam pokročilo, nevím.
- (student): Jo tak z mé strany asi všechno.
- (respondent): Tak z mé taky děkuji.
- (student): Tak já Vám děkuju.

PŘÍLOHA III: RESPONDENT M II

- (student): Tak na začátek jen bych zmínila, že vlastně tady ten rozhovor bude anonymní a ty podklady, které získám, použiji do své bakalářky. Tak jenom jestli s tím souhlasíte?
- (respondent): Ano souhlasím.
- (student): Tak, zeptala bych se Vás, jaké jsou vaše reakce na to, že žijete v domácnosti s dítětem, které má autismus?
- (respondent): Ze začátku to bylo peklo a postupně, jak člověk vlastně zjišťuje vlastně co to je, jak to je. Tak teď už je to dobré. Vlastně vycházíme spolu dobře, máme dobré vztahy, jako nemám s tím žádný problém, jako vyloženě e-e
- (student): Jo, aaa...
- (respondent): Nevadí mi to, nebo jakože takto.
- (student): Aha... A dřív jste se o autismus nějak nezajímala, jako třeba, i kdybyste ze společnosti slyšela, nebo třeba z okolí má někdo autistický dítě nebo tak?
- (respondent): Z okolí ne. U mě přímo z okolí ne-e. To vůbec ne. A jinak co tak jsem někdy četla na internetu nebo z televize nějaký dokument, ale jakože upřímně, že bych opravdu jako přímo za tím šla tak to ne-e nebo studovat to nebo ne-e, to ne.
- (student): A když jste postupem času zjistila, že Honza má autismus, jak jste se zachovala nebo jak jste se k tomu postavila?
- (respondent): Em. Ono to tak nějak přišlo samo od sebe, jo? Že prostě ono to chtělo ten vývoj, že já jsem se naučila, jak se k němu chovat, to bylo na vývoji. Jako první to bylo fakt psycho, opravdu, protože sem nevěděla vůbec jako co nic, ale teď v poslední době už je super. Nemáme jako takhle tak, v pohodě.
- (student): A vyhledávala jste nějakou odbornou pomoc nebo nějaké informace v podobě literatur, internetu a takhle?
- (respondent): Ne-e já jsem to spíš řešila v tom SPC, spíš tam. Protože než já bych něco přečetla, tak toto bylo jednodušší tam zajít a poptat se na přímo. Takže jediné tam informace.
- (student): Ehm á, když už teda něco víte, tak z Vašeho hlediska vnímáte jako integraci autistických dětí do společnosti jako kladně nebo spíše záporně?
- (respondent): Já si myslím, jako, jako, když o tom člověk nic neví, z jeho okolí, tak samozřejmě záporně. Jo, protože to je ten člověk ho nasere během chvilky, jo nebo prostě takhle, ale kdyby ta společnost věděla opravdu co v nich je normálně. Co dokážou, tak určitě by to bylo kladné. Ono to má prostě dvě strany. Jo protože to nemůžu říct na to přesně ano nebo ne, protože ono je to opravdu jak, kdo jako s ním.
- (student): A kdybyste se jakoby vžila třeba do Honzovy role a představila by si, že by jste byla v normální škole nebo kdyby jste chodila do praktické základní školy nebo speciální.
- (respondent): No...

- (student): Tak tady v tomto hledisku, jestli je lepší se normálně vzdělávat, a nebo prostě brát ty eee... tu výuku takovou omezenou, takové úlevy, takové... oni tam vlastně nemají takovou...
- (respondent): Né, spíš právě naopak. Aby jim bylo přidáno. Do mozku. Upřímně fakt naopak, protože oni na to tu mozkovou kapacitu fakt mají.
- (student): Jo, a... Zeptám se. Jak Honza tráví svůj volný čas?
- (respondent): Momentálně většinou na FB. On totiž. On totiž eee... Nikdy co vím, nebyl vedený nějak ke sportu nebo k nějakým kroužkům, to ne. Až v poslední době jsem ho já dostala do jednoho kroužku. Vlastně minulý rok chodil tančit, aby se naučil tančit, protože furt chtěl někam do společnosti a tak a nevěděl jak. Tak jsem právě řekla, ať začne teda, furt chtěl diskotéky, říkám tak běž, aspoň se naučíš tančit, ať tam netančíš jak pako. Tak šel tančit. A teď právě v poslední době, on chodí zpívat. Líbí se mu skupina One Direction.
- (student): Jo, to mi říkal.
- (respondent): Takže se učí zpívat, protože chce být zpěvák.
- (student): Jo a ještě mi říkal, že chodí do kroužku španělštiny?
- (respondent): Španělština, to není, to je jak kdyby normální výuka nebo doučování. Nebo něco takového. To jako není kroužek, to je prostě s jednou slečnou, která ho vyloženě s ním mluví, tak jak třeba my dvě. Jakože to není branné, jakože kroužek, jako že ták, to je spíš vyloženě vzdělání nebo kurz, kdybych to měla tak říct nebo něco takového.
- (student): Jo, a ještě mi říkal, že jakoby sám studuje portugalsky?
- (respondent): Ehm, učí se portugalsky.
- (student): Takže je nadaný na jazyky.
- (respondent): No právě on je. On umí říct lidská práva ve všech jazycích na světě.
- (student): Jo.
- (respondent): Fakt úplně ve všech. Aj dokonce od kmene Mlu-lu nebo co to je Mlu-lu-ove prostě, oni kvákají jak žáby. On umí fakt čínsky a vietnamsky, prostě všechno. Rozumí, jakože je dobrý na tady toto.
- (student): Takže vy jako to vnímáte jako přínos pro něho, to že navštěvuje i to zpívání i že má zájmy ty jazyky.
- (respondent): No to každopádně.
- (student): Takže podporujete ho jakoby v tom.
- (respondent): No, určitě, určitě.
- (student): A... má nějaký kamarády?
- (respondent): Ne, jako kamarády, on má, on má. On si to právě že vymyslel, jak s tou skupinou. Říkal Vám to? Co on vlastně udělal s tou jeho skupinou s One Direction? On si normálně udělal nějak v hlavě jako plán, že ta klučičí skupina je pro holky. Že tam nebude žádný kluk, že tam budou samé holky. A bylo nějak vloni, že, že to dávali tady normálně v kině a on to normálně šel s tím, že on tam bude jediný kluk. O, tam normálně šel, tam 400 holek a on jediný kluk. Takže on si to i tak před těma holkama zviditelnil, jo a teď prostě chodí na ty srazy.
- (student): To mi říkal něco o tom srazu fanoušků.

- (respondent): No **ted' chodí na ty srazy a tak a baví se s těmato lidmi** tak uvidíme, **to jsou hlavně jen holky.**
- (student): Jo, to mi říkal, že tu skupinu poslouchají jenom, jenom holky, že on je jako jediný kluk mezi něma. To mi říkal.
- (respondent): Ale toto on to měl strašně jako promyšlené, jo to není jako jen tak jo, on prostě. On to měl, jako on si to vymyslel jako takového něco. Jako mě by to v životě nenapadlo jo. Jako Vás by to napadlo? Taková věc prostě, jít na nějakou skupinu, kterou poslouchají jenom chlapi a vy a prostě byste tam šla mezi ně jako sama?
- (student): Ne.
- (respondent): No, no takže tak on s nimi.
- (student): A jak ho vnímají jeho vrstevníci ve škole?
- (respondent): No, to si právě myslím, že asi ne moc dobře.
- (student): Aha.
- (respondent): Protože, protože Honza on vlastně, on třeba když se baví i se svým tatínkem, tak on mu, tak oni si o osobě myslí, že jsou vyložené králové a vládcí všeho tvorstva a světa. Jo, takže Honza o sobě někdy mluví ve 3. osobně nebo říká my král. Jo prostě a takhle. A možná, že ty děti ho nemají rádi, protože si možná myslí, že je, je hodně namyšlený. Vůči tak, jo že nebo prostě... jo, že prostě před něma je toto.
- (student): A to si třeba myslím, že ta asistentka chybí, protože ona by jim to jako vysvětlila, jako že on je úplně normální, že má prostě takový to problém.
- (respondent): **No šak jo. Já si myslím, že ti jeho spolužáci si s něho spíš jako dělají občas srandu, nějakou. Že mu občas řeknou, jestli s něma půjde na pivo, nebo něco, jo. A přitom si z něho dělají jenom vyložené srandu.**
- (student): **Jako, že by ho sebou nikdy nevzali?**
- (respondent): No, já vím, že měl tam akorát ted'. On tak občas jako řekne o někom, ale jsou to opravdu jenom jednotlivci, když narazí na někoho, jakože fakt. Buď se, že je z podobného. **Mluvil o nějakém klukovi, že, že hledá někde poklady po lesích. To je ted' nějaká nová hra, prostě po celém světě, že jsou prostě někde schované poklady a podle nějakých indicií a souřadnic, takže se ty poklady nějak hledají nebo co.** Takže toho kluka to strašně baví.
- (student): Jo.
- (respondent): **Tak jsem aj říkala Honzovi, ať se s ním víc skamarádí, že by ho to mohlo možná taky bavit,** jo takové, tak nevím. Jako říkal o něm hezké věci jako, jako v pohodě. Ale nevím, jestli se dál baví nebo nebaví. To nevím, ale taky vím, že ještě v té škole on si vlastně jo, on se baví tam hodně s učitelama. No, takže proto se taky ty děcka ho nemají jakože...
- (student): **A třeba v tom kroužku jak chodí zpívat?**
- (respondent): **Tam v pohodě, tam si myslím, že jako v pohodě.**
- (student): **Tam ho hezky přijali?**
- (respondent): **Jo, jo.** Tak to má taky vlastně moje teta jak kdyby známá, takže ona vlastně věděla. Já jsem jí všechno řekla. A ta mi sama říká, jakože že je prostě čím

dál lepší, že je víc v pohodě. Já se ho třeba snažím i dokopat k tomu, aby třeba i s ní víc mluvil. Třeba kdy nemůže do kroužku, tak mu říkám, zavolej a domluv se. On vždycky ne, udělej to ty. Ne říkám. Domluv se, uvidíš, jak to funguje, v pohodě domluv se a toto. Prostě takhle. Tam jako myslím si, že nemá žádný problém.

- (student): Jo, a ještě mi říkal, že chodívá s kamarádkama do města, s nějakou Hankou?

- (respondent): To chodívá, ale to si myslím, že jsou taky ty fanyanky.

- (student): Aha.

- (respondent): No.

- (student): Jo.

- (respondent): On co měl vlastně nějakou tu holku, jakože první líbačka tak to bylo právě v té Praze.

- (student): Ano, to mi říkal.

- (respondent): No... tak to.

- (student): A to bylo taky na tom srazu?

- (respondent): Ehm... jo na srazu.

- (student): A on do té Prahy jezdí sám?

- (respondent): S babičkou, a ještě, ještě jí to musí chudák platit, aby tam s ním jela.

- (student): Aha.

- (respondent): Já jsem i třeba přemýšlela, jestli mu nekupit ty kamarády ze SPC, jak tam jsou na to dělaný. Že jsou prostě nějací studenti...

- (student): Jo, jako že by třeba byl v tom programu jak je 5P a každý týden v určitou dobu by se s někým scházel a chodil s ním ven.

- (respondent): No právě, mě to napadlo. Jestli to neřešit právě tímto stylem.

- (student): Eee... tak zase by našli něco společného a dělali by společně to, co ho baví.

- (respondent): A jsou tam nějací takový nějací? Nevíte?

- (student): Jo.

- (respondent): Tak to tam můžu zavolat a domluvit se.

- (student): Já nevím, jestli je to v SPC, ale ten program 5P mám pocit, že je pod Adrou. A pak něco bylo tady jak je ten kamarád Nenuda, tak tam něco takového taky bylo.

- (respondent): Ehm...

- (student): Jsem jednu dobu přemýšlela, že bych jako šla to dělat jako dobrovolník a pak mi to časově přestalo vycházet.

- (respondent): Já jsem mu aj třeba zkoušela říkat, ať se právě zkusí bavit s těma z toho SPC. Jako taky, že on říkal, že tam je nějaký kluk autista a ten je v pohodě chytrý a tak. Aj jsem říkala, že Ti kluci autisti, jako co si myslím. Takto jsou takový Ti chytří, co choděj na ty soutěže, různé takové ty, že?

- (student): Jo, jo, jo ... Matematika, fyzika, chemie a taková ta věda, to ano.

- (respondent): No tak jsem si právě říkala spíš ho nějak dokopat, aby se ještě i tady tímto směrem začal prostě bavit, aby se i nějak vzdělával on sám dál. Protože nevím...

- (student): Tak jako, aby do společnosti nechodil sám, ale třeba s někým.
- (respondent): No, ale jenom se modlím, aby pořád pokračoval dál v jazycích. Aby ho to nepřestalo bavit.
- (student): Ale o tom jak povídal, tak byl hodně zapálen do toho.
- (respondent): No.
- (student): Ještě říkal, že ta portugálština je daleko těžší jak francouzština, že francouzštinu zvládá levou zadní.
- (respondent): Hm.. nevím no. Já bych právě chtěla, aby vlastně jak dodělá gympl tak šel na právníka, protože vědec z něho z gymplu nevím to nevím, co by dělal. Tady ty jazyky, to může mít normálně kurzy a papíry na testy.
- (student): Přesně tak...
- (respondent): A na toho právníka by se to prostě naučil, nabychlil...
- (student): A baví ho třeba chemie, fyzika?
- (respondent): Z fyziky má čtvery.
- (student): Aha.
- (respondent): Ho jenom právě ty jazyky a takhle.
- (student): Jo.
- (respondent): Nejvíc matematika.
- (student): To mi říkal, že doučuje nějakého kluka.
- (respondent): Matematiku?
- (student): Matematiku.
- (respondent): Tak možná, že jo.
- (student): Že je mladší, že tam dělaj takové ty základy, takže to pro něho je... že to není těžký.
- (respondent): Ehm... ono právě že on tu matiku jako, on ... já nevím jak to vysvětlit. On prostě teďko v této fázi, tak on třeba doma jenom na FB. On doma nic nedělá. Jenom ty jazyky a FB. Ani ty jazyk to není, on sice doučuje tu portugálštinu, ale to je třeba já nevím asi 1 hodina, prostě že na to kukne za 3 dny. Jo protože on si to přečte a má to v té palici hned.
- (student): Ehm...
- (respondent): Takže to není jako že by furt, jako že by choval, to spíš ten FB.
- (student): A nějak vědomostní hry? Na počítači jak jsou...
- (respondent): On hry vůbec nehraje žádné, ani nemá žádné hry rád.
- (student): Aha.
- (respondent): To jsem chtěla koupit na Vánoce, že koupím hry. Ne-e já ho k ničemu takto nedokopu. Jako, že vůbec.
- (student): Takže on vyloženě přijde domů ze školy a je na počítači?
- (respondent): Jo, ano.
- (student): A nějaký sport?
- (respondent): Ne, on neumí ani běhat ani neumí chytnut balon.
- (student): Jo.

- (respondent): Takže on, jako teďka něco říkal, že chce posilovat, tak dělá sedylehy. Tak jsem říkala, že aspoň něco. Ale jinak jako ne-e. On ani k tomu nebyl nikdy vedený. Takže nějaké sporty nebo něco, že si nemyslím.
- (student): A na túry mi říkal, že chodí.
- (respondent): Prosím?
- (student): Na túry, že chodí...
- (respondent): Na túry?
- (student): No.
- (respondent): A kdy?
- (student): Nevím, tak mi tak vzpomněl, že s taťkou chodívá na túry.
- (respondent): Jo, tak to je tak dva krát do roka.
- (student): Jo.
- (respondent): Jako to není tak, že by to bylo....
- (student): Tak asi mu to nějak utklo v paměti a rád na to vzpomíná.
- (respondent): Jo, no, ale určitě to není jako, že by chodili každý týden nebo tak něco, to určitě né.
- (student): Jo.
- (respondent): Protože vím, že můj ani nemá čas na nic. Takže ne.
- (student): Tak asi poslední otázku, co bych asi měla ještě vědět? Co tady dneska ještě nezaznělo? Tady v té problematice té integrace a volnočasových aktivit dětí s autismem. Taková zákeřná otázka.
- (respondent): No, chtělo by to, ale to už jsem říkala. Chtělo by to opravdu, co bych fakt jako dokopat ty školy, aby se k dětem chovali jinak. To bych brala úplně prostě nejdůležitější, nejdůležitější ze všeho. A navíc tady ani pořádně nejsou vlastně ani pro tyto děti nemají pořádně ani žádné kroužky ani prostě nic. Vůbec nic. Jakože vůbec. Tak přitom to můžou být ajťáci, programátoři.
- (student): Všechno.
- (respondent): No.
- (student): Protože ty děti jsou strašně šikovné.
- (respondent): Všechno, kromě manuální práce.
- (student): Já jsem se s tím setkala v Brně, vlastně pod APLOU. Tak oni mají každý den jiný kroužek pro ty děti. Oni mají pro ně sportovní kroužky, dopravní kroužky. Třeba v tom dopravním jsem byla s něma a oni učí ty děcka jezdit tramvají, jezdit trolejbusem, jezdit vlakem, jezdit autobusem, jít na nádraží, koupit si jízdenku.
- (respondent): No.
- (student): Prostě fakt věc, kterou prostě my bereme automaticky, oni se potřebují naučit.
- (respondent): Jo no, ano...
- (student): A třeba teďka je tedy ta nová organizace ZaSklem...
- (respondent): Nevím...
- (student): Nevíte? Tak ta tam teda volnočasový aktivity taky nemá, ale dělala, vlastně teďka byl v dubnu vlastně Světový den autismu, na náměstí, tak to bylo pod záštitou jejich. A tak docela hezky se jim to podařilo. Což jsem i hleděla, že tam

bylo docela dost autistických. Jak jsem si myslela teda, že všichni říkáme: ne, my tady děti autistický skoro nemáme.

- (respondent): Ale oni tady jsou a je jich tu hodně. A já vím, že v Hradišti, prostě. A já do toho SPC, co tam jezdí, jich je fakt kotel.
- (student): Jo. Ale třeba tady ve Zlíně autistická třída je jenom nahoře, jakoby při škole, při té speciální a tam ve třídě jich je 5. Plus se jich snaží dávat ty děti jako by do školy, do té třídy k těm mentálně postiženým dětem.
- (respondent): No právě.
- (student): Ale co oni tam budou dělat, když oni mají daleko na víc, než třeba normální děcko na základce.
- (respondent): Právě, noo... Jo vidíte, ještě vlastně tohle, ještě teda když řeknu tu špatnou stránku. Tak mám strach, když se o něho takhle nikdo nezajímá, jo, že sním nikdo nechodí k psychologům, do SPC, nikam, aby se to nezvrtlo v něco, že z něho bude nakonec nějaký psychopat. Psychopat, znásilňovač, vrah nebo něco takového. Protože, tady tito lidi, to jsou právě většinou oni. Vysoké IQ, buď úplně nízké, nebo úplně vysoké a z tohoto mám opravdu, jakože fakt strach. No to že jednou se i stalo, že dělal stalkera nějakému klukovi, že se zamiloval do kluka, tak mu dělal stalkera. To bylo taky, to já sem při tom nebyla, to mi říkal můj. Že ho prostě furt sledoval, furt naháněl, kdesi cosi, prostě peklo, jo. A právě se toho bojím, že aby... Aby se to fakt prostě nezvrtlo. On to dělal vlastně chvíli i mě, jakože já jsem byla v tom nervu, tak on se na mě prostě nějak, on si o mě udělal prostě nějaký objekt, jo... A on mě prostě fakt psychoval, prostě to bylo šílené. Jako to ani nedokážu popsat, ale udělat to někomu druhému, tak to je jako strašný problém. U takových lidí vlastně nikdy nevíte, jako co je napadne, nebo koho nebo co nebo jak jakože, jo? Protože on to neví, co je pořádně špatně a co je pořádně dobře. Takže jediná tato věc, no co je ještě co je také důležité, co by se mělo opravdu řešit.
- (student): A on jakoby nechodí k psychologovi, vůbec?
- (respondent): Ne.
- (student): Nikam?
- (respondent): Ne, tak když jeho babka psychologka řekne, že je normální... Mě říkali, že SPC, že mám přinutit Martina, jeho tatínka, aby s ním šel k sexuologovi, aby mu vysvětlil co a jak. On mi na to řekl, že ho to naučí sám, nebo že mu to sám vysvětlí a navíc, že už to ví od 5 let, jak se dělají děti, tečka jako, tím to skončilo. To se prostě tak u nás řeší, jako úplně špatně. Ale mně to vadí, strašně mně to vadí, a já s tím sama prostě nic neudělám.
- (student): Jo, tak to by bylo z mé strany asi všechno. Já Vám děkuju.
- Ehm...

PŘÍLOHA IV: RESPONDENT K I

- (student): Tak počítáte s tím, že veškeré informace, které já dnes tady s Váma budu tak budou anonymní, jo? Eee... Souhlasíte s tím?
- (respondent): Určitě.
- (student): Veškeré jako údaje nebudu uvádět, jenom to co zjistím, použiji do své bakalářské práce.
- (respondent): Jasně.
- (student): Můžu se zeptat: Co Vás motivovalo k tomu, že pracujete s dětmi s autismem?
- (respondent): Eee... Tak já jsem při přípravě k přijímačkám jakoby narazila k literatuře, která se zabývala tématem PAS, a vlastně tak jsem se začala o to hloubše zajímat a tím, že v Ostravě není jakoby nic takového eee... co by se na to specializovalo přímo na ten autismus na ty další poruchy, tak jsem byla ráda že jsem se dostala sem do Brna a hned vlastně na začátku prvého jsem se teda ozvala té APLE, která teda dělá ty dobrovolnické, pro ty dobrovolníky a dělá ty kroužky pro ty děti, výlety a ty asistence zprostředkovává no a tak jsem se dostala hned do toho kroužku a vlastně jsem se do těch dětí zamilovala abych řekla pravdu.
- (student): Takže pracujete s dětmi od prvého, takže teprve 3 roky.
- (respondent): Já jsem z druháku, takže to je druhým rokem.
- (student): Jo, jo, takže druhým rokem A jako předtím nějaké zkušenosti?
- (respondent): Předtím jsem žádné zkušenosti neměla. No jako sice eee... sestřenice si teďko vzala chlapa, který má teda bráchu autistického, ale to jsem ještě v té době netušila. Takže žádné zkušenosti tahle jsem neměla.
- (student): Jo a prošla jste si nějakým školením, než jste nastoupila jako pod tu APLU?
- (respondent): Eee.. prošla jsem si jakoby školením, něco jsem se dozvěděla tam a potom víceméně školení mi dávala ta, která vedla ten kroužek, já jsem byla jako dobrovolník ze začátku a teprve jsem se jakoby aklimatizovala a učila jsem se s těmi dětmi pracovat víceméně. A během toho roku jsem vlastně ještě měla školení jedno, to už bylo specifické, to bylo přímo s psycholožkou, která pracuje s dětmi s PAS a se speciálním pedagogem právě z té Štolcovy školy tady v Brně.
- (student): A jako nějakou literaturu, nebo tak něco k tomu?
- (respondent): Literaturu jsme, něco jsme dostali, ale víceméně je to takové samostudium ze zájmu, což já ráda. Takže já si načtu si a zajímám se o to hodně, jako že si hledám i články a podobně.
- (student): Takže autorka Kateřina Thórová?
- (respondent): Jo přesně tak, potom ještě jako, ty autory asi nebudu vědět...
- (student): Jo v pohodě.
- (respondent): Víceméně jako literatury mám doma tolik že...
- (student): Takže dostatečné informace?

- (respondent): Opravdu se snažím čím dál víc vzdělávat a poznávat, i když ty děti jsou individuální. Každý je jiný. I v té knížce to prostě nikdy neodpovídá tomu co je ve skutečnosti.
- (student): A myslíte si, že je dostatek literatury na našem trhu k této problematice?
- (respondent): Já jsem tady nad tím přemýšlela teď nedávno právě a říkala jsem si, že ta literatura... Jako na jednu stranu je to těžko psát, když každé dítě je takové individuální, každý se projevuje jinak, nejde to specifikovat na nějaké jednotlivé příznaky a projevy toho dítěte, ale na druhou stranu bych možná i byla ráda kdyby se něco objevilo, možná bych třeba někdy chtěla potom později až bych trochu víc, protože bych chtěla s nima pracovat i po vystudování, tak třeba bych možná mohla přispět, uvidíme.
- (student): A vy studujete psychologii?
- (respondent): Studuju psychologii a právě mě zaujala ta práce té psychologičky právě v tom speciálně pedagogickém centru, která pracuje s těmi autisty, takže bych se tímto směrem, bych chtěla nějak udat.
- (student): A jak vnímáte integraci?
- (respondent): Integraci? S integrovaným dítětem jsem se teda ještě nesetkala po pravdě. Já pracuju s dětmi, který jsou teda v té speciální škole a jsou tam jenom oni autisti. Takže a ten kluk co ho mám v rodině tak je učený doma, protože je asociální. On se nedokáže přizpůsobit, takže maminka teda ještě neví jak to bude nebo nebude. Jinak jako určitě integraci vítám u těch, kteří nemají tu silnou mentální retardaci, ti kteří teda jsou na tom sociálně dobře určitě je to pro ně plus, protože se potřebují rozvíjet a ono to učení doma nestojí za tolik, kolik by to potřebovalo, no. Ono určitě jak je tady ta škola tak to opravdu si myslím, že je strašně dobré pracoviště a hodně jako já sem se tam snažím se tam poznávat i to co tam dělají a tahle. Měli jsme možno se dostat i do těch tříd, ukázali nám, jak tam s dětmi pracují a přijde mi to jako opravdu dobré pro ty děti.
- (student): A na Štolcově jste se dostala jenom na tu hlavní budovu nebo jste byla i u těch fakt těžkých případů?
- (respondent): Já mám vlastně děti eee... jak šikovné, tak i s těžkou mentální retardací takže byla jsem teda s těma i s těma. Myslím, že jsme byli ve dvou třídách, a oni nám ukazovali, víceméně jak funguje jejich den jako, jak to tam mají rozpláňované, co dělají všechno, ukazovali nám jejich komunikační knihy a podobně, ten pan učitel.
- (student): A věková struktura dětí co s nima pracujete?
- (respondent): Tak to tak přesně nevím, ale vím, že tam mají do těch oni to tam mají asi do 18, nejsem si jistá.
- (student): Jo, Ano na Štolcově jsou do 18.
- (respondent): No a jako od 8, ale vím, že tam mám i jednoho 17 letého kluka, a potom takové ty menší, ale oni jsou všichni menší vzrůstem a vypadají na míň a je jim třeba i 13, jo takže těžko říct. Nějak tak do těch 14.
- (student): Tak to máte vlastně Láďu v kroužku?
- (respondent): Jo.

- (student): Já jsem s ním byla jednou na dopravním kroužku.
- (respondent): No tak s ním, toho tam mám. Ten je ten nejstarší.
- (student): To jsme se dostali k těm volnočasovým aktivitám. Takže samostatný jenom takový úzký názor na ty volnočasové aktivity pro ty děti. Jsou přínosem nebo spíše záporné, nebo jak to vnímáte vy z vašeho pohledu?
- (respondent): Tak já si myslím, že jakákoli aktivita pro děti, která je baví, je jako přínosem, nejen pro ně, ale i pro rodiče, kteří teda mezitím co třeba pracují s nimi já tak si můžou zařídit své, protože určitě ta péče o dítě je náročná. Eee... Snažíme se teda v tom kroužku, protože máme sportovní kroužek, tak tam se snažíme nějaké ty pohybové aktivity. Začíná nějaká rozcvička, nějaká ta opičí dráha a potom nějaké ty hry, podle toho co jaký kluk zvládne. Měla jsem vlastně, mám v pondělí mám kroužek, kde kluci jsou šikovní a zvládnou i takové už těžší hry na pochopení třeba jako Čáp ztratil čepičku a takové a mám, měla jsem, teďko už jsem je musela pustit, protože mi do toho vlezla škola, eee... ve čtvrtek, takže to přebrala kamarádka, eee... kluky, kteří jsou na tom teda hůř, jsou, teda mají silnější mentální retardaci, jsou mladší i takže eee... někteří třeba ještě ani, jeden z nich neumí ještě komunikovat podle kartiček, pomocí kterých tam komunikují. Takže je to takové složitější a Ti třeba nezvládají takové ty těžší hry, tak tam zase zůstáváme u těch Kolo, kolo, Mlýnský a takový ty aktivity, prostě to co zvládnou, aby to pro ně nebylo stresující, aby to pro ně bylo spíš to, co je baví, na co se těší a podobně.
- (student): Eee... ty děti navštěvují ten kroužek jako pravidelně, každý týden, nebo jakože můžou tam chodit individuálně?
- (respondent): No tak je to pravidelně, je to podle toho jestli se na to cítí, svým způsobem někdo třeba někdy to dítě třeba prostě nechce jít tak prostě nepůjde, ale jinak to máme teda každý týden, prostě každé pondělí.
- (student): A, vnímáte mezitím rozdíl dětí, který chodí pravidelně a děti které prostě tam pravidelně není?
- (respondent): Tak jako mi chodí víceméně skoro všichni pravidelně, akorát když jsou nemocní, tak jako eee... chybí, ale myslím, že tam jako nějak rozdíl není. No tak přijdou třeba po nemoci, tak jako musí se na ně brát ohled, že jsou po nemoci, ale oni se zapojí rádi do těch aktivit.
- (student): A spolupráce s rodiči?
- (respondent): Tak s rodiči jako mám jenom dobré zkušenosti, takhle řešíme třeba i nějaké spory mezi dětmi, protože se tam někdy opravdu objevují spory. Máme tam jednoho kluka, co nám dochází i externě, není z té školy, takže tam občas jsou nějaké spory, protože se neznají a poznali se vlastně až teďkom za začátku vlastně školního roku tak eee... a vlastně jsme teďko ještě přendávali jednoho kluka ze čtvrtka na pondělí a tak jako určitě protože se aklimatizoval tak tam vznikali nějaké spory, ale s maminkou to šlo vyřešit úplně v pohodě a myslím, že už i ten kluk se aklimatizoval a už je to v pohodě. Jakože s těmi rodiči opravdu nemám problém.
- (student): Aaa... Přístup jakoby rodiny k tomu dítěti, že se staví jako kladně k jeho postižení a tak nebo jestli jste se setkali i s rodiči, který prostě se tomu dítěti nevěnuje, jako nebere ohled na jeho kartičky, jeho způsob komunikace a takto?

- (respondent): Tak to jsem se setkala jenom s těmi, kteří je podporují v tom co, eee... jak to vede i ta škola jako vede hodně a vlastně ty rodiče vedou jako podobně. Myslím si, že ta péče tam je jako dobrá jakože, jako obdivuju určitě ty rodiče, protože je to určitě náročné, mám tu maminku, která má dva autistické kluky, oba jsme měli v kroužku a jako vidím na té mamince, že už jako je z toho úplně jako to.
- (student): A ta to zvládá jako úplně v pohodě?
- (respondent): Jo, ta je úplně aktivní, strašně usměvavá a prostě jo, já ji fakt obdivuju.
- (student): Jako věnuje se dětem a všechno?
- (respondent): Ehm...
- (student): Tak to je super. A jenom v krátkosti. Co teda spočívá v náplni Vaší Práce v tom sportovním kroužku?
- (respondent): Tak mou prací je teda připravit tělocvičnu a děláme to vlastně v té tělocvičně na té Základní škole na té Štolcově, takže já musím přijít teda dřív spolu s ostatními dobrovolníky, který mi teda pomáhají a připravíme tělocvičnu, takže nachystáme tu opičí dráhu, nachystáme ty kartičky, teda rozvrh co děti po celý kroužek teda čeká, eee... nachystáme rozcvičku, co budou cvičit no a vlastně předem si ještě naplánuju co budeme přesně dělat, jo to spočívá ještě ta práce předem vymyslet nějak ten program ať není stejný jako minule, ať se to trošku obmění. No a potom jakoby vyzvedáváme děti ve třídách, jeden klučina teda dochází s babičkou, no a potom normálně podle těch kartiček postupujeme, eee... pokud se vyskytne nějaká komplikace tak ji vyřešíme nějak a pokračujeme zase dál.
- (student): A kolik dobrovolníků Vás je v tom kroužku?
- (respondent): No v pondělky mám tam sice 11 dětí, ale 11 šikovných dětí. Takže jsem tam vlastně já a většinou tam býváme 3 až 4 a to fakt stačí. Ale ty čtvrtky, vlastně jak jsem to mívala na začátku roku tak tam jsme měli sice 5 dětí, ale eee... jako ty byly trošku méně šikovní, nebo nechci říct méně šikovní, oni byly šikovní, ale prostě některé ty schopnosti ještě je třeba rozvíjet a tak je tam potřeba nějaký individuální přístup a nějak eee... jakoby je dovést k té činnosti, aby od toho neobíhaly, oni ještě měli tu tendenci odbíhat, oni jsou mladší, oni se teprve nějak zvykají na to. No a v těch, když tam byl jeden na jednoho, tak to bylo fajn, když to bylo teda méně, tak dalo se to zvládnout, ale už je to zase takové těžší.
- (student): Nevěnujete tolik individuálního času tomu dítěti...
- (respondent): Noo to určitě no jako snažíme se v ty pondělky jako věnovat se jako všem, určitě nejde to všem, ale přehazovat jako tu pozornost ke všem, jako někteří si o ni řeknou, mám tam klučinu, který jako je strašně moc šikovný, ale on si řekne o tu pozornost, on si chce povídat, eee... takže to jsem na jednu stranu ráda, snažím se teda komunikovat se všema klukama určitě, když někdo nechce cvičit tak to nějak vyřešíme, že třeba si odpočine a potom bude cvičit.
- (student): Ehm...
- (respondent): Eee... takže víceméně se to snažíme nějak společně zvládnout.
- (student): A vedoucí pracovník v kroužku? Jakoby máte tam někoho nad sebou, ještě kdo tam s vámi je nebo jenom vy dobrovolníci?

- (respondent): No jsme tam my dobrovolníci a já figuruju jako vedoucí toho kroužku, protože jako už mám za sebou ty kroužky, už jsem vedla vlastně už od poloviny minulého roku a tak jsem, takže ho vedu já a pode mnou jsou ty dobrovolníci, ale já to tak nijak neberu, prostě každý se chopí nějaké práce, každý se věnuje někomu, eee... nějak to různě podle toho kdo potřebuje a podobně, tam to není o tom, kdo to vede, jako určitě, eee... je důležité mít nějakou tu strukturu tomu dát, ale
- (student): Jo, jo ...
- (respondent): Víceméně je to na nějaké té spolupráci.
- (student): A vy jako dobrovolník musíte mít nějaký kurz první pomoci nebo něco takového?
- (respondent): V rámci toho školení by měl být teda, měla být první pomoc, já jsem teda na to školení nešla, já jsem neměla čas, ale já mám zdravotku za sebou.
- (student): Jo .
- (respondent): Takže já první pomoc za sebou mám, takže na jednu stranu si říkám, že by to mělo asi být jako, myslím, že aj holky na tom byly, protože tam máme jednoho kluka co má epilepsii, tak jsem si říkala, že je to zase fajn to vědět co a jak, ale jak říkám jako, určitě až to zase bude, tak se toho zúčastním, ačkoliv mám teda za sebou tu zdravotnickou školu, ale určitě bych se toho chtěla zúčastnit.
- (student): A tak teda moje poslední otázka. Eee... teď jsem se třeba věnovala vlastně té integraci dětí do běžné společnosti, jako víc zaměřila jsem se na volnočasové aktivity. Z Vašeho pohledu na co jsem se třeba nezeptala, na co bych se měla zeptat, nebo co bych prostě ještě měla jakoby vědět?
- (respondent): Ehh... taková těžká otázka. No já si asi myslím, že by potřebovalo... bylo, já nevím, třeba mě mrzí, že třeba je taková jenom jedna škola, která je taková víc zaměřená na ty autisty. Já myslím, že těm, kteří teda nedokážou, nebo nedokážou, eee... v té škole by jim to, v normální škole by jim to dělalo teda problém, eee... jako je pro ně lepší být v té škole, než pořád být doma s těmi rodiči, jo to si myslím, že ta škola je tak fajn, eee... No fajn zařízená, že se jim tam tak věnují, že to jako mi přijde škoda, že je jenom tady a víceméně v České republice moc nejsou.
- (student): Autistická škola je jenom tady v Brně.
- (respondent): No právě.
- (student): Já mám právě, že zkušenost, jako by od nás ze Zlína. S tím, že já jsem byla na Praktické a Speciální škole, s tím že tam byla utvořená jenom autistická třída s 5 dětma. A nevím, my na Zlíně se chováme asi tak, že autistické děti nemáme. Tak mi to prostě přijde.
- (respondent): Jasně no.
- (student): Já, když jsem přijela sem, jako by na praxi, tak jsem prostě fakt zírala až jako. Jak, do jakého stádia se to tady prostě věnují lidi dětem s autismem a jak je to u nás.
- (respondent): No já jsem si právě taky říkala, protože v Ostravě vím, taky tam jsou třídy teda, které se věnují. Právě kamarádka tam byla v rámci nějaké praxe ze školy, měla učitelství, takže tam byli na nějaké praxi, právě v té třídě zrovna (to jsem nevěděla), teda prostřednictvím ní jsem se dozvěděla, že tam teda je. Ale myslím si,

že jako tím, že oni tam je to víc takové komplexní, když tam jsou všichni, znají se, zase mají mezi sebou kamarády, když je jich 5 tak je to takové, nevím no. Jako určitě je fajn, že je tam třeba je ta jedna třída jako aspoň, ale 5 dětí je přece jenom na jedno město.

- (student): No a ještě tam jako hodně děti dojíždí, protože jako by tak ve Zlínském kraji pro autisty vůbec nic není. Teďka je tam nově otevřené sdružení Za Sklem. Je to 3 rokem teď běží, ale jako myslím si, že tam chybí ta propagace toho, Ti lidé o tom ani neví.
- (respondent): Já myslím, že ta propagace chybí jako tak celkově o tom autismu, protože třeba dokud já jsem teda nad tím více nezačala více zajímat, tak ono tak jako není po eee... jako tak moc známo, co to vůbec je PAS, co to obnáší a podobně jako. Nic moc v mém okolí nikdo skoro nevěděl, teda co dělám, s kým pracuju eee... vlastně eee... co ty děti teda zvládnou nebo nezvládnou a to mi přijde, že je škoda.
- (student): V čem mají ty děti problém hlavně, vůbec jako. Nikdo si to nedokáže představit.
- (respondent): No a hlavně všichni jako, když možná se jim řekne nějaký ten autismus, tak všichni jako řeknou joo.. nějaké opožděné děti a přitom oni jsou fakt kouzelní. Já nevím prostě, já jsem se do nich zamilovala. Oni mají v sobě nějaké kouzlo, jako než. Já mám ráda všechny děti.
- (student): Ehm..
- (respondent): Ale, prostě oni mají v sobě takový kouzlo, že to je neskutečný, jak jsem se k nim tak přilnula. Nerada bych ty kroužky nějak pouštěla.
- (student): Jo, ale ta propagace, ta APLA, třeba i na FB, tak to jsem viděla jako, že hodně jako má.
- (respondent): To oni mají no, člověk musí na tom FB likenout aby to viděl. Nějaká ta medializace, oni se snaží určitě. Já si myslím, že ta APLA jako takto celkově, pak jsou tady kluby, co se snaží k tomu dostat, nějakou podvědomím té společnosti.
- (student): I v Olomouci to dělají děčka ze speciální pedagogiky, tak taky mají hodně jakoby, přes ten, oni tam mají JAS, mám pocit. A taky Ti dělají, jakože workshopy, přednášky a pořád se snaží jako tady tuhle problematiku dostávat.
- (respondent): To je fajn, to je strašně fajn.
- (student): Dostávat na povrch naší společnosti. Tak já Vám děkuji moc, že jste si našla čas.
- (respondent): Určitě, není zač.

PŘÍLOHA V: RESPONDENT K II

- (student): Tak na začátek souhlasíš s tím, že vlastně tady ten náš rozhovor je zcela anonymní a já si z toho vytáhnu jenom potřebný věci ke své bakalářce?
- (respondent): Jo jasně.
- (student): Tak super. Začala bych tím vlastně, co Tě motivuje pro práci s dětmi s autismem.
- (respondent): Ještě to obecné téma, kdyby si mi mohla říct?
- (student): Eee... Jo určitě. Integrace dětí s PAS do běžný společnosti a ty rozhovory zaměřuji vlastně na volnočasové aktivity a na tu integraci.
- (respondent): Jo, dobře.
- (student): Tak můžu?
- (respondent): Jo.
- (student): Tak, co Tě motivovalo k práci s dětmi s autismem?
- (respondent): No, tak úplně první motivace asi byla zkušenost, abych prostě jenom neseseděl ve škole a neměl ty teoretické předměty, ale abych i něco viděl, prostě v praxi si to zažil. Eee... ty děti s autismem prostě viděl, jak se chovají, protože je to něco úplně jiného než v té knížce. Takže to byla ta hlavní zkušenost. Pak jako další motivace byla možná taky ta praxe, protože uznávají praxi, což se vždycky hodí. Takže proto jsem tam šel, aaa možná taky trochu zábava, já tam dělám ten sportovní kroužek, tak nesesedím celý den doma u kompu nebo se neučím. Eee... Ale prostě jdu někam víc ven a něco dělám, rozhejbu se, vono je to potřeba, ty děcka jednoho utahají, jak tam pořád běhají, takže se při tom vždycky tak pěkně protáhnu, že skoro ani tělocvik nepotřebuju.
- (student): A když si nastupoval, jakoby dělat dobrovolníka, prošel sis nějakým školením, nějakými kurzy a tak?
- (respondent): Určitě jo. Prošel jsem si kurzem bezpečnosti, to je důležitý při těch kroužcích. Eee... Prošel jsem si kurzem osobní asistence, eee... ale konkrétně kurzem ta APLA má ještě jeden kurz jakoby o autismu obecně.
- (student): Ehm.
- (respondent): Jak se chovají lidé s autismem, ale ten jsem ještě neabsolvoval, protože on běží jenom dvakrát do roka a já jsem na ten poslední nemohl z časových důvodů přijít, takže půjdu až za půlrok.
- (student): Jo. A jak dlouho už pracuješ s dětmi s autismem?
- (respondent): Jak dlouho? Rok už chodím do toho kroužku jako dobrovolník a od letošního února dělám i osobní asistenci, jakoby na dohodu o provedení práce, takže je to placený. Eee... což teda se to většinou vztahuje k tomu dovést dítě ze školy domů.
- (student): Jo.
- (respondent): Ale ty volnočasové aktivity jsou hlavně v tom kroužku sportovním.
- (student): Jasně, jasně. A školení jako je třeba první pomoc a takový to, to bylo všechno formou...
- (respondent): To už jsem absolvoval, no to bylo všechno v té APLE.

- (student): Ehm.
- (respondent): Jestli znáš APLU?
- (student): Ano.
- (respondent): Jo, tak v tý jsme byli nuceni to absolvovat, ale tam není žádný specifikum pro autisty, to je prostě normální obecná první pomoc.
- (student): A to musí mít jakoby všichni dobrovolníci?
- (respondent): Ano.
- (student): Nejen Ti formou osobní asistence?
- (respondent): Ne, všichni.
- (student): Všichni.
- (respondent): Všichni.
- (student): Jo, a myslíš si, že máš dostatečné informace o dané problematice?
- (respondent): Eee... Myslíš jako o autismu?
- (student): O autismu.
- (respondent): Přímo o autismu bych řekl, že toho vím dost. Jakoby, nevím toho dost, co se týče teoretický roviny, ale pro praktickou použitelnost mě to stačí, protože Ti autisti přirozeně nejsou stejní, každý je jinej, takže i kdybych měl toho načetnou spoustu o autismu tak, tak stejně vždycky si musím najít čas, abych toho člověka poznal. Eee... až pak s ním můžu dělat něco víc. Takže si myslím, že mám dostatečný informace. Ale samozřejmě já jsem člověk, co si rád hledá nejrůznější poznatky, takže bych se nějakému rozšíření v žádném případě nebránil. Takže asi tak.
- (student): A sáhl si jakoby někdy po literatuře dané problematiky.
- (respondent): Po literatuře eee... obecně jsem četl eee... spíš o životě lidí co mají nějaký mentální postižení. Jak žijou v ústavu a jak žijou doma, jakoby ty rozdíly. Ale přímo odbornou literaturu o autismu, něco jsem četl o KBT terapii, jestli víš co to je kognitivně-behaviorální terapie?
- (student): Jo jo.
- (respondent): To něco vím. Ale to je asi tak všechno. Samozřejmě ty základy jako projevy autismu, to znám, ale co se týče toho hlubšího odborného poznání tak pro mě KBT, toho moc nevím.
- (student): A osobnost Kateřina Thorová Ti jako něco říká?
- (respondent): Kateřina Thorová? Ne, ne.
- (student): Kateřina Thorová je zakladatelka APLY.
- (respondent): Aha.
- (student): A napsala právě, že fakt výbornou knížku o autismu a veškerý další jakoby vydavatelé a spisovatelé tady tohohle vychází, tedy pravidelně sní, a právě že tady v dubnu byla a měla tady na Štolcově nějakou přednášku, tak jestli si náhodou nebyl?
- (respondent): To byla možná ta přednáška, kterou jsem propásl. Já jsem jich propásl víc.
- (student): Aha.
- (respondent): Bohužel.

- (student): Jo, Ona byla teďka někdy, začátkem dubna, mám pocit.
- (respondent): Teď?
- (student): jo.
- (respondent): Začátkem dubna?
- (student): Jo.
- (respondent): Počkej, tenhle rok myslíš?
- (student): Tenhle rok to bylo.
- (respondent): Aha, ale tak to mi nikdo neřekl v tom případě.
- (student): Aha.
- (respondent): To kdybych věděl, tak bych tam přišel.
- (student): Jo, a jak ty vnímáš integraci dětí s PAS?
- (respondent): Integraci myslíš jako v rámci té školní třídy třeba?
- (student): Jo, může být, ale i do těch volnočasových aktivit, jak navštěvují kroužky.
- (respondent): Já nevím co si představit, oni na tý Štolcově totiž to je škola vyloženě pro autisty, tam nejsou děti bez postižení.
- (student): Ano.
- (respondent): Takže mám jako zkušenosti, když je kolektiv autistů. Jak jaký jsou tam vztahy, ale nemám zkušenosti, když je normální autista.
- (student): Dítě integrované v běžné základní škole.
- (respondent): To bohužel nemám, Ty to máš konkrétně na autisty? Že jo?
- (student): Jojo...
- (respondent): To není jiný druh postižení. Takže konkrétně u autistů to bohužel zkušenosti nemám, kdybych si to měl představit, tak řeknu, že je to spíš snazší. Protože když je celá třída autistů, tak to je jako emoční cítění maj někteří z nich tak jako omezen, takže se tam může vyskytnout to, prostě že nejsou tolerantní, šikanojou se, ale když je třída eee... jak to říct, normálních dětí, standartní třída, eee... tak si myslím, že by to mohlo bejt lepší, ale to jako mluvím obecně. Samozřejmě záleží případ od případu. Nejlepší je, když se ty děti znaj, už třeba z mateřský školky.
- (student): Ehm...
- (respondent): Když se zná, prostě už nějaká parta z mateřský školky, eee... tak už ví ty děcka, co od toho autisty čekat a ten zbytek co ho nezná, tak se pak kouká, jak oni spolu interagujou a považujou to už za víceméně normální. Takže si myslím, že ta předchozí zkušenost, už v mateřský školce může omezit ty problémy při té integraci, může pomoci té integraci.
- (student): Takže chápu to tak, že ty spíše preferuješ, aby děti byly tak jak jsou tady na Štolcově, než aby byly individuálně každý v základní škole?
- (respondent): Eee... Ne, spíš trochu naopak. Ale to je těžké říct. Ono, hele kdyby to bylo ideální, úplně v ideálním případě kdyby učitelé měli hafo času, nevadilo by jim, kolik energie využijou, tak podle mě je lepší, když to bude smíšený. Budou zdravý děti a autisti, jenže ti autisti maj prostě specifický nároky, určitě potřebujou osobní asistenty, zabere to daleko víc času, takže dávání jich do jedny třídy, je úspora času a peněz. Eee... myslím si, že to trochu vadí ty integraci, ale zas to moc

nejde porovnávat. Má to své výhody i nevýhody, takhle bych to řekl. Já osobně, bych byl pro tu integraci zdravých dětí + autisti ve třídě.

- (student): Jo.
- (respondent): Ale chápu, že to není vždy možný naplnit.
- (student): Ehm... a teď přejdu zase zpátky k těm volnočasovým aktivitám. Vnímáš je jako přínos pro děti?
- (respondent): Myslíš pro děti s autismem, nebo pro děti obecně?
- (student): Pro děti s autismem.
- (respondent): Já to vnímám přímo jako přínos pro děti obecně. Eee... já ani nevím, proč by to pro autisty mělo být jinak než pro normální děcka. Eee... je to prostě kroužek, kde se vyblbnou.
- (student): Spíš tak, Jak ty sám tohle to vnímáš? Když přijdeš do toho kolektivu těch autistických dětí, do toho kroužku na tu Štolcovu. Jak ty to tam vnímáš?
- (respondent): Eee... jako tyhle konkrétní děti se do toho kroužku vždycky těšej, jsou rády, že se mohou chvilku zaskotačit, protože ty třídy, i když je mají pěkně vybavený, tak tam prostě není prostor, si myslím, se nějak rozhýbat víc, než jenom se třeba protáhnout. Jako běhat v té třídě jim určitě nedovolí. Takže kromě standardní tělesný výchovy, i když tam je ten kroužek, tak je to dobrý. Já na těch děckách vidím, že se do toho těšijou, je to dobrovolný kroužek, takže skutečně těm, co se to nelíbí tam prostě nechodijou, protože je to dobrovolný. Chodijou tam jenom ty, který jsou rády eee... takže já to vidím. Trochu horší, je to ve čtvrtěním kroužku, tam máme mladší děcka, trochu hůř postižený. Eee... voni se taky těšijou, ale hůř vycházejí se sebou navzájem. Tuším, že jsou tam tak 4 a nejdou s nima dělat dost dobře skupinový aktivity, spíš děláme nějakou aktivitu s každým z nich zvlášť, ale nejsou schopni se tak dobře zkoordinovat v té činnosti. V tom pondělním kroužku máme třeba 10 dětí, ale s nima jde pracovat líp, takže ty kolektivní hry: rybičky, rybičky lovte se a takhle. Eee... to si zahrajou bez problému. Eee... tuším, že teď jsem nějak odbočil od toho původního, jak byla ta otázka?
- (student): Eee... Jak ty sám tady tu problematiku toho, volnočasových aktivit vnímáš? Nebo co to tobě přináší? Možná tak se Tě zeptám.
- (respondent): Co to mě přináší?
- (student): Když tam v ten čtvrtek nebo v to pondělí přijdeš do té třídy, ty tvoje pocity.
- (respondent): Já jsem vždycky rád, protože vidím, jak se ty děcka těšej, eee... Tak si říkám proč ne? Eee... spíš si říkám: „co by bylo, kdybych tam nechodil?“ Jo tak on ten pondělní kroužek se bude nejspíš rušit na malou chvilku, protože je nás málo a mě to přijde líto.
- (student): Málo?
- (respondent): Málo dobrovolníků.
- (student): Dobrovolníků.
- (respondent): Nee děcek, děcek je dost. Těch je víc než dost. Ale dobrovolníků je málo, kor o zkuškových, takže to nejspíš na krátkou dobu přes prázdniny nebo před prázdninami zrušíme a pak pojedem zas od září. Eee... ale určitě si myslím, že

je to dobrý a cejtím, jako takovej pocit uspokojení, když prostě vidím, že ten den se to děckám líbilo.

- (student): A poměr dobrovolníků a dětí? V jednotlivém kroužku?
- (respondent): V tom pondělním je tam 10 dětí a 4 dobrovolníci (3 stál + 1 občas chodí). Takže je 3 až 4. A v tom čtvrtečním, eee... tam je moment: eeš... Tam jsou 4 děti a jsou tam taky 4 dobrovolníci, ale tam je to fakt složitější, protože tam každý děcko potřebuje, aby se mu někdo věnoval. Takže jako není až tak samostatné. Takže paradoxně, když jsme 4 lidi na těch 10 eee... jak to říct. Když jsou jako funkčních autistů, tak to jde líp, než když jsem 4 na 4 nízko funkční.
- (student): A s Vámi je tam nějaký vedoucí toho kroužku, nebo někdo takhle, kdo nad Vámi drží tu ruku?
- (respondent): Je tam vedoucí, ale to je taky dobrovolnice, takže má víceméně stejný kurzy absolvovaný jako my všichni.
- (student): Ehm...
- (respondent): Plus teda má ještě nějaký kurz speciální, jak víst, prostě nějakou činnost, jak víct nějaký kroužek, to má absolvovaný. Ale jinak je to taky dobrovolnice.
- (student): A nějaký zdravotník, nebo takhle něco, že by tam byl přímo z...
- (respondent): Přímó ne, ne, ne, to tam není, co já vím. Ne.
- (student): A nevidíš tam v tomhle tom riziko toho, že se tam prostě může něco tomu dítěti stát a nikdo takový tam není.
- (respondent): Eee... riziko tam samozřejmě je. My jsme vedeni hlavně k prevenci.
- (student): Ehm...
- (respondent): Aby se to nestalo, ale když už se to stane (nám se to teda ještě nestalo, takže nemůžu hovořit ze zkušeností), ale kdyby se něco takového stalo, tak máme ten kurz první pomoci a když tak vždycky zavoláme eee... ve škole taky musí někdo bejt.
- (student): Jo určitě.
- (respondent): Takže asi tak.
- (student): A ty všechny kroužky jsou ve škole, jako by na té Štolcově?
- (respondent): Probíhají přímó v tělocvičně ve škole.
- (student): Jo, a komunikace s rodinou?
- (respondent): S rodinou?
- (student): Jako spolupráce, jaká je s rodiči, když třeba vyzvedávají to dítě z toho kroužku.
- (respondent): Tam ani nic, žádná velká spolupráce není, ona ani není potřeba. Eee... větší spolupráce je určitě přitom dohodnout se, jak to dítě bude do toho kroužku chodit. Teď jsme měli problém, že jsme museli jednoho kluka přeradit z jednoho kroužku, protože tam byli dva kamarádi, a když oni byli spolu, tak děsně zlobili, tak jsme toho jednoho kluka museli dát do jiného kroužku, takže spíš v takovejhle případech je nutná spolupráce, ale u nás to chodí tak, že rodič přijde v tu dohodnutou dobu, kdy končí kroužek, chvilku počká, až si dítě dohraje a pak si

ho odvede a rozloučíme se tam. Ani není tak prostor pro nějakou spolupráci, nevím, nevím, jak bychom v tom čase mohli spolupracovat.

- (student): A v rámci vlastně osobní asistence?
- (respondent): V rámci osobní asistence, tam je toho samozřejmě víc. Tam je toho víc. Tam je potřeba, aby se asistent přizpůsoboval těm rodičům, co se týče jednak časově a jednak toho jaký oni mají požadavky, jak si potřebují, že ta asistence bude vypadat. Eeee... my si děláme individuální plán pro každého, pro každé to dítě. Eee... ten individuální plán vypracujeme my, jakožto Ti asistenti a pošleme ho ke schválení nebo doplnění těm rodičům, abychom na, třeba na půl roku si stanovíme nějaký cíle, eee... takže abychom ty cíle měli stejný s těma rodičema, a abychom pak mohli vyhodnotit v rámci toho půl roku, jestli se ty cíle podařilo naplnit nebo nepodařilo. Takže tohle je ta hlavní asistence (eee... teda asistence) spolupráce. U té asistence je ta spolupráce důležitější, než v tom kroužku. V tom kroužku je to minimální.
- (student): A jako vnímáš třeba, že rodiče se nevěnují tak, tak dostatečně tomu dítěti v některých případech, nebo vždy máš prostě na starosti jakoby děti, kde se rodina věnuje maximálně tomu dítěti?
- (respondent): Já mám na starosti konkrétně u té asistence dvě děti a tam mám pocit, že pro ty maminky je to určitě vyčerpávající, ale že jim věnujou tolik energie, že já si to nedovedu představit, jak by to pro mě muselo bejt, kdybych měl skutečně za syna autistu. Takže je obdivuju, jak to vydrží zvládat. Takže určitě mám pocit, že se jim věnujou dostatečně.
- (student): Jo. A můžeš mi teďka teda skoro ke konci shrnout teda náplň tvé práce, ale jako by v tom kroužku?
- (respondent): V tom kroužku je náplň mé práce, je jednak příprava jednotlivých disciplín, třeba, když stavíme opičí dráhu. Eee... pak zase úklid těch disciplín. Eee.. každý dítě má svý kartičky, jestli víš?
- (student): Ano.
- (respondent): Tak nalepování, uspořádání kartiček, to se týče eee... takový ty fyzický úkony, ta fyzická příprava a pak během práce s těmi dětmi eee... dohlédnout, aby to šlo dobře, když se třeba někdo zasekne na nějaký disciplíně, tak k němu přijít, pomoci mu, vysvětlit mu, zjistit proč mu to nejde nebo proč nechce tu disciplínu plnit a zajistit prostě ten chod toho kroužku, aby se kvůli jednomu dítěti nezasekli úplně všichni. A pak samozřejmě dávat taky pozor, aby nespadly...
- (student): Aha.
- (respondent): Nedělaly vylomeniny, nelezly někam, kam nemaj, aby si neublížily.
- (student): Jo.
- (respondent): No a pak ještě jako samozřejmě nad to všechno ještě taková moje snaha aby si to užily, abych tam prostě nebyl, jen tak jako vedoucí, co říká, co se smí, nesmí, ale když prostě třeba některý děti skončí disciplínu dřív a chtějí si třeba zapinkat s míčem, tak jsou za mnou a zeptají se, jestli si můžou zapinkat? Já řeknu: „třeba jo, tady si pinkejte, ale opatrně“. Takže se to snažíme udělat tak jako vstřícný i pro ty děti, nejen aby tam byly jenom nalepený kartičky tohle, tohle, tohle, ale

i když ty děti chtějí nějakou změnu, tak to prostě vzít a když to není nebezpečný, tak jim to prostě dovolit.

- (student): Vyjít jim vstříc.
- (respondent): No, hlavní pro nás je, aby si to ty děcka užily, aby se neohrožily sebe ani ostatní, aby si to užily.
- (student): Jo.
- (respondent): Když nějakému dítěti se nechce, řekne já nemám náladu to dělat, tak prostě mu řekneme: „Jasně tady máš žíněnku, klidně si na ňu lehni, odpočiň si“ a průběžně za ním chodíme, jestli už si teda odpočinul, jestli už teda nemá náladu si s náma zahrát a tak.
- (student): Tak a moje asi poslední otázka je: Když si mě tady jako tak poslouchal, na co sem se tě ptala, tak z tvého pohledu, jako na co bych se Tě měla ještě tak zeptat. Co si myslíš, že bych ještě o této problematice měla vědět?
- (respondent): Co se týče integrace těch dětí s autismem?
- (student): Ehm...
- (respondent): Ehm... hm...No... asi to tak jako obecně co jsem zjistil, v té praktické zkušenosti, že každý dítě je jiný, že zabere nějaký ten čas, než ho poznáš, víš jaký má zvyky, co na něj platí, ale je důležitý tam ten čas investovat, protože to, že ho skutečně poznáš, ti umožní daleko líp s tím dítětem pracovat. Daleko líp s ním trávit volný čas. Když má nějak problém, tak mu pomoci, i třeba ho integrovat a pochopit proč se třeba nemůže integrovat, protože třeba ostatní děcka jsou na něj zlí. To poznáš jediné tak, že to dítě znáš osobně i ty ostatní děcka znáš osobně. Teorie ti k tomu může pomoci, ale ta praktická zkušenost je nutná. Podle mého.
- (student): Tak jo, tak děkuju.
- (respondent): Ehm...